حکومه تا ههریما کوردستانی - عیراق وهزاره تا پهروهردی ریقه به ریا گشتی یا پروگرام و چاپه مهنییا

پەرۋەردەيا ئىسلامى و ئايىنناسى

بۆ يۆلا دوازدىٰ ئامادەيى

بهرههڤكرنا

ليژنهيه كي ل وهزاره تا پهروهرده يي

هاتييه كرما نجيكرن ژلايي

ئيسماعيل تاها شاهين

تەحسىن ئىبراھىم دۆسكى

پيداچوونا زانستى عبدالجبار محمد شريف پيداچوونا زمانى خواجه طه شاهين

چاپا دووێ ۲۰۱۵ کوردی ۲۰۱۵ زایینی ۱٤٣٦ مشهختی

سهرپهرشتی زانستی یی چاپی: خواجه طه شاهین

سهرپهرشتی هونهری یی چاپی: عثمان پیرداود کواز - سعد محمد شریف صالح

تايپكرن: تەحسىن ئىبراھىم دۆسكى

ديزاين: عدنان أحمد خالد

بهرگ: ئارى محسن أحمد

<u>پ</u>ێۺڰۅٚتن

ماموّستا و قوتابییین خوهشقی، کتیبا ل بهر دهستین ههوه، پروّگرامی بریار پی دایییی بابهتی (پهروهردهیا ئیسلامی و ئایینناسی)یه، یی پوّلا دوازده یا ئامادهیی و قوّناغا سیّیی یا خواندنا پیشهیی. ئه ق پروّگرامه، د واری گوّتنا قی بابهتیدا، وه ک پیگاهه کا مهزن دئیته ههژمارتن، کو ژ بهری وهزاره تا پهروهردهیا حکوومه تا ههریما کوردستانی هه هاتییه ئافیّتن، چونکی ئه قه گهله ک سال بوون، ئه ق بابه ته د بن باری پروّگرامه کی کلاسیکییی که قندا بوو، کو نه دشیا ئارمانجا گوّتنا قی بابه تی بهنگیفت، ژ بهر هندی، پشتی جهئینانا گهله ک قه کوّلانین مهیدانی ژ بهری پسپورین قی بابه تی به بهروهرده یا حکوومه تا ههریما کوردستانی، ب پیدقی دیت، کو پروّگرامه کی نوو بو قی بابه تی بیته داریتن، د گه ل پیشکه قتنا جقاکی بگونجت و ریّنیشانده رو ریّبه ربت بو قوتابییین مه ییّن خوهشقی، دا پی راستییا دینی خوه یی پیروّز ناس بکهن.

ب خواندن و قهخواندنا بابهتان، روّن و ئاشكهرا دبت، كو بابهت ب شيّوازهكى ههڤچهرخ هاتينه بهرههڤكرن و ل بهر دگهرن چاڤهكى ڤهكرى و روّن و بيّ گريّ بوّ قوتابييان دورست بكهن و وان بپاريّزن ژ تينهگههشتنا نهراست و ب كيّماسى د دەرههقى ئيسلاميّدا، وەك دينىّ باراپتر ژ خەلكىّ جڨاكا مە.

ههروهسا ژ بۆ بهرچاقکرنا بابهتان ژی، ریکا نووژهنکرنی ژی هاتییه گرتن، و ل دووماهییا ههر بابهته کی ژی، کوّمهکا پیشنیار و دان و ستاندن و پسیاران هاتینه هلیخستن، دا قوتابی پشکدارییی د دهولهمهندکرنا وانهیاندا بکهن، و ب تنی وه ک ئهرکه کی قوتابخانهیا خوه نهچنه د پوّلاندا، بهلکو مهرهما وان مفاوه رگرتن و پهروه ردهبوون و بلندکرنا ئاستی هشیارییی بت. ئهم پشتراستین کو ئه ف پروّگرامه، دی بته ئیک ژ پروّگرامین پیشکه قتی، نه ب تنی ل عیراقی، بهلکو ل روّژهلاتا ناقین ژی، و پوّلی وی، د راستا بلندکرنا ناق و دهنگی ههریمیدا، د پیشفه برنا سهمتا هزر و بیرا چاکسازیدا، د ئاخ و کاخا هزرا ئیسلامی و پروّگرامی ئایینیدا، د ناقهندین خواندنیدا، دی گهله ک بت. هیفیدارین ماموستا کاخا هزرا ئیسلامی و پروّگرامی ئایینیدا، د ناقهندین خواندنیدا، دی گهله ک بت. هیفیدارین ماموستا ژی، وهسا بهری خوه بده نه فی بابهتی، کو روّله کی مهزن ههیه، د پهروه رده کرن و پارستنا پیناسه یا بابکین نوو و قه کرنا ئاسویه کا نوو د سینگی واندا، و هه رد قی وار و ده راقیدا، ماموستا ب گرنگی و بابکین نوو و قه کرنا ئاسویه کا نوو د سینگی واندا، و هه رد قی وار و ده راقیدا، ماموستا ب گرنگی و

پووتهپیکرن بابهتین قی پروّگرامی بدهنه قوتابییان، و ب دلسوّزی باریّ ل سهر ملیّ خوه رابکهن.. و مه پی خوهشه، قان چهند خالان ژی، وهک ریّنیشادان و هیّسانکاری، دانیینه بهر چاقیّن ماموّستاییّن خوه ییّن هیژا و ریّزدار:

۱- پشككرنا بابهتان بۆ چەند وانەيان، تنى بۆ بارسقكاتىيا مامۆستايانە، گەلەك ئاسايىيە، دەمى
 گۆتن و تەمامكرنا بابەتى، سىنۆرىن قى پشككرنى بىنە شكاندن.

۲- مامۆستا بۆ ھەر وانەيەكا نوو، بەرى ھەر تشتەكى داخوازى ژ قوتابىيان بكەت كو وەك ئەرك خوە بۆ بەرھەڤ بكەن، و ژ رێڤه د پۆلێدا، ب رێكا هندەك بسياران، پشكدارييى د گۆتنا وانەيێدا بكەن، و پاشى ژ نوو مامۆستا وانەيى شرۆڤە بكەت.

۳ مهرهم ژ نههیلانا ژ بهرکرنی، دوورخستنا قوتابییه ژ تهلقین و بیزارییی، ژ بهر هندی، نابت د ئهزمووناندا پسیارین ب زهحمهت و گران بینه ئینان و قوتابی پی بیته ترساندن، چونکی مهخسهد ژ قی وانهیی پهروهردهکرنا قوتابییه، نه ترساندنا وی.. لهو باشتره پسیارین ئهزموونان ژ قان جوونان بن: خهلهت و راست و راستکرن و هلبژارتنا بهرسقا راست..

٤- سروشتى بابهتان وەسا دخوازت، كو مامۆستا باش خوه بۆ بەرھەڤ بكەن، و مە گومان نينه، كو
 ئەو ژى ڤى يەكى ب خەم وەردگرن.

هیقیدارین کو ریقهبهرین قوتابخانهیان، بق گوتنا قی بابهتی، و ب ریکا دەستنیشانکرنا ماموستایی پسپور و خودان شیان، خهمسارییی نهکهن، چونکی سیاسهتا نوویا پهروهردهیی یا حکوومهتا ههریمی، پووتهدانه ب پهروهردهکرنا بهرهبابکین قی ههریمی.

آ- پیدقییه ماموستا گرنگییی بدهنه وان پسیار و دان و ستاندنین ل دووماهییا ههر وانهیه کی هاتینه دانان، ب مهرهما هاندان و لقاندنا مه رییی قوتابییان و رهوانکرنا وان ل سهر هزرکرن و دان و ستاندن و شروقه کرنی، کو بیگومان د قی کاریدا، دی د بابه تین دی یین خواندنیدا مفادار ببن.

خودي هاريكاري مه ههمييان يت

سەرپەرشتيارى زانستى

ومرزئ ئيكي

(وَقُل رَّبِّ زِدْنِي عِلْمًا)

(طه ١١٤)

پشکا ئێکێ باومرناسی

قال تعالى:

((انّا نحن نزَّلنا الذّكر وانّا لَهُ لَحافِظون))

(الحجر١٠)

وانهيا ئيكي

باوهری و ب رامانخستنا ژیانی

ئێک ژ ئەركێن سەرەكى يێن باوەرێ، و يێن دينى ب گشتى، و دينێ ئيسلامێ ب تايبەتى — وەك پەياما خودێ يا دووماهييێ بۆ مرۆڨى— ئەوە: مەعنايێ بدەتە ژيانێ، و مرۆڨى ژ ھەستكرنا بێ ئارمانجييا ژيانێ ڕزگار بكەت، و ئەڨ ڕۆلێ باوەرى و ئايينى ل ڨى سەردەمى، كو دەمێ زانين و پيشەسازييێيە، زێدەتر بوويه؛ چونكى ل ڨى دەمى پتر ژ ھەر دەمەكێ دى مرۆڨى ھەوجەيى ب ھندێ ھەيە ئەو ھەست ب مەعنەدارييا ژيانا خوە بكەت، و — وەكى قورئان دبێژت— خوە ژ بير نەكەت، و ڨى ڕۆلێ باوەرى و ئيسلامێ ئەم د چەند خالەكاندا دێ بەرچاڨ كەين:

ئیکهمین پیتقییا مروقی ب دینی ژقی لاییقه ئهوه، ئایین کیم و کاسین مروقی یین سروشتی قهدکولت، و ئهم ههمی دزانین کو کیم و کاسی پشکهکه ژسروشتی مروقی، و ژی نائیته جوداکرن، و هزرکرنهکا مهزن پی نهقیت ههتا بو مه ئاشکهرا ببت کو مه شیانا کونترولکرنا هنده ک ژوان بار و دوخان نینه، یین کو مه نهرحهت دکهن، و هنده ک جاران ههسته کی نهرینی (سلبی) ل نک مه پهیدا دکهن، و مه تووشی خهموکی و ترس و ههستا نهئارامییا دهروونی دکهن.

ههر وهسا هندهک روودان د وینهیی جهنگ و شکهستن و ههژاری و نهخوهشیییدا ههنه بهردهوام بیرا مه ل لاوازی و بهرتهنگییا ژیانی دئیننههٔ، و ئارامی و رحهتییا دهروونی و گیانی ل نک مروّقی ناهیلن.

گهلهک کهس ههنه ژبهر پهفتاری وان یی نهرینی، و ههستکرنا وان بنهشیانا گوهوّپینا ههلویستی کهسین دی، و مانا ستهمی یا بهردهوام، و نهبوونا دادوهرییی د ژیانیدا، تووشی دلتهنگی و ئیشانی دبن. وئهقه ههمی دبنه سهرهکانییا ژان و نه ئارامییا دهروونی یا وان.

و دەستېنكا هەستكرنا مرۆقى ب قان كيم و كاسان، دبته دەستېنكا هەوجەييا وى بۆ باوەرى و زقرينا وى ل دينى، و ئەق حالـه وەكى حالى وى كەسىيە ئەوى د كۆلانـەكيْرا دچـت، و دەمـى نيزيكـى دووماهييا كـۆلانى دبـت، ببينـت رى گرتييـه، و ئـەو نەشـيْت دەركەقت، هنگى ئەو دى سەرى خوە بلند كەت، و بەرى خوە بدەتى كانى ديوارەكى وەسا ھەيـه ئـەو بشيت خوە د سـەررا بهاقيّت و خوە رزگار بكەت.. مرۆق ژى دەمـى دكەقتە بەرانبەر ديوارى شيانين خوە يين سينۆردار، بەرى وى دمينته ل ئەسمانى، بى هنـدى كو ئەو ھاريكارييا وى بكەت، و ريكەكى بۆ وى ببينت ئەو پى دەرباز ببت.

ب قى رەنگى ئىكى ژ ئەركىن سەرەكى يىن باوەرىيى ئەوە ئەو ھارىكارىيا مرۆقى بكەت كو ب سەر كىم و كاسىن خوە بكەقت.

و دەمى مرۆف باوەرىيى ب وى خودايى دئىنت ئەوى دەستهەلاتا وى بى سىنۆر، و دزانت كو ئەو خودايەكى زانا و زال و خودان شيان و مهرەبان و دادپەروەرە، ئەو ب رىكا پشتگريدانا خوه ب وى خودايى و داخوازكرنا هارىكارىيى ژى، ھەست ب پشتگەرمى و ھيز و شيانى دكەت، و بەرانبەر كيم و كاسان خوە رادگرت.

ههستکرن ب ترسی ژ مرنی، و نهگههشتنا هیقی و ئومیدان، و ژ دهستدانا خوهشقیان، و هاتنا نهخوهشییان، و رهنگین دی یین ئیش و نهخوهشییان، مروقی تووشی نهنارامی و دلتهنگییی دکهن، و دا کو مروق بهرگرییا قان نهخوهشییان بکهت، و بهرانبهر وان دهستبهردایی نهمینت، دقیت ئهو رامانه کی بده تی، و ب رامانخستنا نهخوهشییان، مه ژ رهوشه کا نهرینی بو ئیکا ئهرینی قهدگوهیزت، و ئه ق ئهرکه ئهرکی باوه دی و دینیه ب گشتی.

باوهری و ئیسلام —وهک دین— مه فیری هندی دکهن کو دبت نهخوهشی ببته دهلیقه بو تیگههشتنه کا زیدهتر بو ژیانی، و پاقژکرنا دل و دهروونی، و چوونا بهر ب خودیقه، و ب دهستقهئینانا خهلاته کی مهزنتر.

باوهردار دزانت كو نهخوهشى ههمى نه خرابييه، و خودايهك ههيه دشيّت خوهشييي بدهت: ﴿وَإِذَا مَرِضَتُ فَهُوَ يَشْفِير . ﴾ الشعراء/ ٨٠ . ئانكو: خودايي من ئهوه ئهوي دهمي ئهز نهساخ دبم، ئهو من ساخ دكهت.

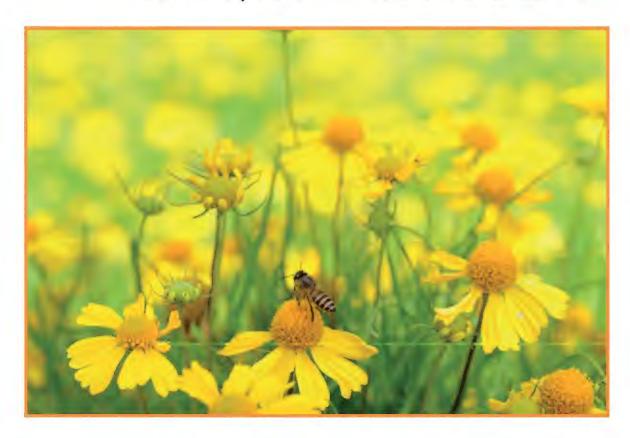
یسیار:

۱- سوود و مفایین باوهرییی بو دلرحهتییا مروقی چنه؟

۲- جودایی د ناڤبهرا مروٚڤێ باومردار و بێباومردا ل دوٚر سهردمرییا د گهل نهخومشییان چیه؟

دان و ستاندن:

((باوهری ئینان ب رِفِرُا دووماهییی، و تهرازوویا خودی یا دادپهروهر، باوهرداری وهسا تی دگههینت، کو نهو تشتی د دنیاییدا چی دبت، تشته کی بهروه خته، و جیهانه کا دی ههیه، ههر نیک تیدا جزایی کاری خوه ب دورستی وهردگرت..)) قی گوتنی چاوا دی سه نمینی؟

وانهيا دويي

باومری و نهریتیبوون د ژیانیدا

ئەرىنىبوون ئانكو: چالاكبوون، و ھەستكرنا ب بەرپرسىيى، و بەرىخوەدانەكا گەشبىن بىق رىلىنىدىن، و كارلىكرنا د گەل ئارمانجى، و بەرەڤارىيا وى نەرىنىبوون، كو رامانا خەمسارى و رەشبىنى و ھەست نەكرن ب بەرپرسى و خوەقەكىشان و شكەستنى ددەت.

باوهر و ئەرىنىبوون:

ئهگهر باوهری جهی خوه د دلی کهسهکیدا کر، ئهو دی وی کهته خودان هشیارییهکا راست و دورست، و دی زیندیبوون و گهشبینییی ل نک پهیدا کهت، و گیانی نهرینیبوون و خوه قه کیشانی ئیکجار ل نک وی ناهیلت، یان دی لاواز کهت، و ئهو دی وی بو کارکرن و دان و داهینان و خه باتی پالده ت.

باوهر پالدهره کی نافخوه یییه، مروقی به رب چاکخوازیییقه دبه ت، و وه اسی دکه ت کو ژیانی وه ک ده لیفه بو خوه ببینت، و ژ دهست خوه نه که ت، دا خیری بگه هیئته خوه و بنه مال و جفاکا خوه، و هه رجاره کا باوه ری نه ق رامانه نه دان، دفیت بزانین کو تیگه هشتنه کا خه له تیان سستیه ک د هزر کرنا مه دا هه یه بو باوه ری.

و ئهم دشینین پهیوهندییا باوهری و ئیسلامی د گهل ئهرینیبوونا باوهرداری د قی ژیانیدا ژ دو رهخانقه بهرچاف بکهین:

ئين – ژ رهخي دانه پاشا وان بير و ههست و رهفتارين د گهل ئهرينيبووني نهگونجن د ژيانا مهدا، ئهوين کو پيدڤييه ههر ئيک ژ مه دژي وان راوهستت و وان بدهته پاش.

دو – وان ئەگەر و پالدەر و ھەست و بيرين ئەرينىيا ژيانى ل نک مە پەيدا دكەن، ئەوين كو ئيسلام بەرى مە ددەتى.

ئيَّک: ئەگەرىن نەرىنىبوونى:

بۆ هندى كو ئەم گەشبىن و ئەرىنى بىن، و وەسا بەينىن، دقىت ئەم خوە ر وان پالدەر و ئەگەران رزگار بكەين ئەوىن دبنە ئاستەنگ د ناقبەرا مە و ئەرىنىبوونىدا، وەكى:

۱ – ههژوکی و دودلی: دودلی نیشانا لاوازییا کهسینییا خودانییه، ژبهر کو ئهو هیّز و شیانا دهستپیشخهری و دانا بریاری ژمروقی دستینت، و مروقی ئهریّنی، ئهو کهسه ئهوی لا دهمی پیدقی شیانا بریاردانی ههبت، و پشتی دانا بریاری ههژههژوک و دودل نهبت، چونکی دودلی گهلهک دهلیقهییّن چاک و سهرکه قتنان ژدهست مروقی دکهت.

۲ - بیزاری: بیزاری و بیتاقهتی گهلهک جاران ل نیقا پیکی مروقی تووشی شکهستن و
 پاشقهچوونی دکهت، و ئهگهر جارهکی تو تووشی بیزارییهکا بهروهخت بووی، نابت تو

بهیّلی ئهو تیّکهلی کار و ئارمانجیّن ته ببت، چونکی بیّزاری درْمنی سهرکه قتنیّیه، و ئهگهرا نه هیّلانا هیّزا مروّقییه، و ریّکه بوّ رژ دهستدانا ئارمانجیّن مهزن د ژیانیّدا.

٣ - تهنبهلی: تهنبهلی ژ ئهگهرین شکهستن و خهمساری و زهعیکرنا دهمی و هه ژاری و خوساره تی دوساره تی دوور بیخت، و تهنبهلی د پهرستنیدا سالو خهتی دو پوویانه، وهکی ئه ش ئایه تا پیروز دبیر ژت: ﴿ إِنَّ ٱلْمُتَافِقِینَ

يُخْدِعُونَ ٱللَّهَ وَهُوَ خَدِعُهُمْ وَإِذَا قَامُواْ إِلَى ٱلصَّلَوٰةِ قَامُواْ كُسَالَىٰ يُرَآءُونَ ٱلنَّاسَ وَلَا

يَذُكُرُورَ اللّهَ إِلّا قَلِيلاً النساء/١٤٢، ئانكو: دوروويان دقيّت خوديّ بخاپينن، دەميّ باوەريييّ ئاشكەرا دكهن و كوفريّ قەدشيرن، و ئهو ب خوه خوديّ وان دخاپينت دەميّ جزايييّ وان لا دووڤ كاريّ وان ددەته وان، و دەميّ ئهو رادبن دا نقيّدْيّ بكهن، ئهو ب تهنبهلي و سستى رادبن. و پيخهمبهر (سلاڤ ليّ بن) دبيّدْت: ((اللّهم إنّي أعوذ بك من الكسل)) خوداييّ من، ئهز خوه ب ته دياريّزم رُ تهنبهليييّ.

د قورئانیدا ههردهم بهحسی باوهری د گهل کار و خهبات و خوهوهستاندنی دئیتهکرن، چونکی باوهر و تهنبهلی دو تشتین هه قد ژن، و د گهل یه کدو کوم نابن، پیشه وا عهلیی کوری ئهبوو تالب (خودی ژی رازی بت) دبیژت: ((تهنبهلی کلیلا به ختره شییییه، ب ریکا تهنبهلییی خیزانی و زیان و تیچوون پهیدا دبن)).

3- شهرمینی: شهرمینی ئیشه که ئیراده یا مروّقی لاواز دکه ت، و نهخوه شییه که هزر کرنا ئهرینی ل نک مروّقی دکوژت، ئه و هزرا خودانی خوه ب عه قلداری بو پیشقه دبه ت شهرمینی ئیکا هند ژ مروّقی چی دکه ت کو ئه و داخوازا مافی خوه نه که ت، و ب ئاشکهرایی ده ربرپینی ژ بیر و بو چوونین خوه نه که ت، و چاره یا شهرمینیی ئه وه مروّقی باوه ری ب خوه هه بت، و شانازییی ب که سینییا خوه بکه ت، و وه ک که سه کی ئه ریّنی بزاقی بکه ت، و فی می نه مدی نموونه یه کی ل سه رباوه ری و شانازی ب خوه کرنی ئینین، ئه و ژی هه لویستی هه قالی پیغه مبه ری (سلاق لی بن) ربعییی کوری عامره (خودی ژی پازی بت) ده می ب نوینه راتییا موسلمانان چوویه نک مه زنی ساسانییان، گافا وی گوتییی: شارمانجا هه وه چیه ؟ و بو چ هوون هاتینه ؟ وی ب پشتراستی و ب شانازیقه گوت: ((ئه هاتینه خه لکی ژ کوله تییا مروّقان قه گوهیزینه به نداتییا خودایی مه زن، و ژوردارییا ئیسلامی، و به ری وان ژ ته نگافییا دنیایی بده ینه به رفره هی با دنیایی و ناخره تی):

٥- پاشخستنا كارى: مەبەست ژ پاشخستنا كارى ئەوە، كار ل دەمى خوە نەئىتەكرن، و كارى ئەۋرة بۆ سوبەھى بىتە گىرۆكرن، و ئەقە نىشانا بىخەمى و لاوازىيا گيانى بەرپرسى و نەمجداھىيىتيە د ژيانىدا، گرنگە ھەر ئىك ژ مە برانت كو ژيان كاروانى خوە بەردەوام دەمتە رى و خوە ل كەسى ناگرت، و ھەر كەسەكى خوە ژى پاش بىخت، دى قەمىنت و زياندار بىت، و ئەقە نە سالۆخەتى خودانباوەرى ھشىيارە، چونكى باوەردار كەسەكى ئەرىنىيە، و نە ب تنى ئەو ب پاشخسىتنا كارى رازى نابت، بەلكو ئەو ب ھىزرا بەرەبەزىنكى بەرى خوە ددەت ۋيانى، و ھەردەم بەرى وى لىيە كانى چاوا دى سەركەقتنەكا زىدەت و باشتر ب دەست خوە ئىخت، و خودايى خوە ژ خوە رازى كەت، سەركەقتنەكا زىدەت و باشتر ب دەست خوە ئىخت، و خودايى خوە ژ خوە رازى كەت، خودايى مەزن داخواز ژ مە كرىيە كو د مەسەلەيا كرنا چاكىياندا گيانى بەرەبەزىنكى ل نك مەھەبت، دەمى دېيدژت: ﴿ وَسَارِعُوا إِلَىٰ مَغْفِرَةٍ مِن رَبِّكُمْ وَجَنَّةٍ عَرَضُهَا ٱلسَّمَـواتُ

وَٱلْأَرْضُ أُعِدَّتُ لِلْمُتَّقِينَ ﴾ آل عمران/۱۳۳، ئانكو: هوون ب گوهدارييا خودي و پيغهمبهري وي، لهزي بكهن دا ليبورينه كا مهزن ژنك خودايي خوه ب دهست خوه شه بينن، و بههه شته كال فرههييا ئه سمانان و ئهردي، كو خودي بو ته قواداران ئاماده كرييه، ژكيسي خوه نهبن.

يسيار:

- ۱- روّلي باوهري د نهريّنيبوونا مروّقيدا چيه؟
- ۲- چاوا قورئان باوهرداری پالددهت کو د ژیانیدا نهرینی بت؟
 - ٣- گرنگترين ئەگەرين نەرينيبوونى چنە؟

دان و ستاندن:

ژ سالۆخەتين باوەردارى راست ئەوە كو ئەو پيگيرى بەرپرسى و ئەركىيە، تو چاوا قى گۆتنى ب بەلگە دى سەلمىنى؟

ئەرك:

چەند نموونەيەكان ژ ديرۆكا ھەقال و ھۆگرين پيغەمبەرى ل سەر ئەرينى و شانازى ب خوەكرنى بيژه.

وانهيا سييي

ئهگهر ئهم باش بهری خوه بدهینه ئیسلامی، و ب شارهزایی د ناقه پرۆکا وی بگههین، دی بینین کو ئهو بق نهریتیبوونی گرنگییی دده که که که بها و په فتار و بناخهیان، ژوان: ۱ – ب دیتنا ئیسلامی بوونهوه و ژیان ئارمانجدارن، و مروّق هاتییهدان، دا کو وی ئارمانجی ب جه بینت، و ب پهنگه کی نهرینی سهرهده رییی د گهل ژیانی بکهت، خودایی مهزن دبیرژت: ﴿وَمَا خَلَقْنَا ٱلسَّمَآءَ وَٱلْأَرْضَ وَمَا بَیْبَهُمَا بَالِلَّ ذَالِكَ ظَنُ ٱلَّذِینَ كَفَرُواْ ﴾ مهزن دبیرژت: ﴿وَمَا خَلَقْنَا ٱلسَّمَآءَ وَٱلْأَرْضَ وَمَا بَیْبَهُمَا بَالِلَّ ذَالِكَ ظَنُ ٱلَّذِینَ کَفُرُواْ ﴾ مهزن دبیرژت: ﴿وَمَا خَلَقْنَا ٱلسَّمَآءَ وَٱلْأَرْضَ وَمَا بَیْبَهُمَا بَالِلَّ ذَالِكَ ظَنُ ٱلَّذِینَ کَفُرُواْ ﴾ مانکو: یه نهسمان و نهرد و ههر تشته کی د ناقبه را واندا ژ قهستا نه نافراندینه، نهو هزرا وانه نهوین کافربووین. و نارمانجداری د ژیانیدا نه گهره کا گرنگا نهرینیبوونیه. ۲ – فهلسه فه یا ژینی د ئیسلامیدا نه قه یه: ژین جه پاندنه که بق نه نجامدانا باشترین کاران، قورئانا پیروز دبیرژت: ﴿تَبَرُكَ ٱلَّذِی بِیَدِهِ ٱلْمُلْكُ وَهُوَ عَلَیٰ کُلِّ شَیْءٍ قَدِیرُ ﴿١﴾ کاران، قورئانا پیروز دبیژت: ﴿تَبَرُكَ ٱلَّذِی بِیَدِهِ ٱلْمُلْكُ وَهُو عَلَیٰ کُلِّ شَیْءٍ قَدِیرُ ﴿١﴾ کاران، قورئانا پیروز دبیژت: ﴿تَبَرُكَ ٱلَّذِی بِیَدِهِ ٱلْمُلْكُ وَهُو عَلَیٰ کُلِّ شَیْءٍ قَدِیرُ ﴿١﴾ الملك / ۲ ، ثانکو: یی الملک / ۲ ، ثانکو: یی

پاک و بلند بت ئهو خودایی ملکی دنیایی وئاخرهتی د دهستی ویدا، و ئهو ل سهر ههر تشته کی خودان شیانه. ئهوی مرن و ژین دایین؛ دا ههوه بجه پینت کانی کاری کی ژههوه یی باشتره.

بزاف بۆ پیشقهچوونی خهبات و خوهوهستاندنی دخوازت، و ژیانا باوهرداری تژی هیقی و ئهرینیبوون دکهت.

٣ – باوەر ژيدەرێ گەشبينى و ئوميدييه، چونكى ئەو ل سەر ھندێ دئيته ئاڨاكرن كو مروٚڨى باوەرى ب خودايەكێ دلوٚڨان ھەبت، ئەوێ دلوٚڨانييەكا بێ سينوٚر ھەى، كو ل دەمێ ھەوجەيييێ د ھەوارا مروٚڨى دئيت، و دەرگەھێ دلوٚڨانى و خوەشى و دانێ ل بەر وى ڨەدكەت، خودايێ مەزن دبيرژت: ﴿ وَمَن يَقْنَطُ مِن رَّحْمَةِ رَبِهِۦٓ إِلَّا ٱلضَّالُّونَ ﴾ الحجر/ ٥٠،

ئانكو: رُ بلى سەرداچوويان ما كى رُ دلۆڤانييا خودايى خوە بى ھيڤى دبت؟

خودایی مهزن داخوازی ژ باوهرداران دکهت کو ئهو کاری بکهن و پشتراست بن کو خودی و پیغهمبهر و باوهردار کاری وان دبین، دهمی دبیژت: ﴿وَقُلِ ٱعۡمَلُواْ فَسَیَرَی ٱللّهُ عَلَم وَرَسُولُهُ وَٱلشّهَدَة فَیُنَیِّعُکُم بِمَا کُنتُمْ
 عَمَلَکُرْ وَرَسُولُهُ وَٱلْمُؤْمِنُونَ وَسَتُرَدُّونَ إِلَىٰ عَلِمِ ٱلْغَیْبِ وَٱلشّهَدة فَیُنیِّعُکُم بِمَا کُنتُمْ

تَعَمَّلُونَ ﴿ التوبة / ١٠٥ ، ئانكو: ئەى پيغەمبەر، تو بيژه وان: كارى بكەن، پاشى خودى و پيغەمبەرى وى و باوەردار كارى ھەوە دى بينن، و ھوون دى ئينه زڤراندن بۆ نكخودايى زانا ب تشتى بەرچاڤ و نەبەرچاڤ، و ئەو دى بۆ ھەوە بيژت كانى ھەوە چ دكر. و ب جهئينانا ڤى فەرمانى برياردانا ئەرىنىيبوونىيە.

٥ - د چەند ئايەت و فەرمۆدەياندا ھاتىيە كو باوەرى و كۆمەكا ھەلويست و چالاكىيان لىپيكڤه دگريدايينه، و دڤيت باوەردار كارى بۆ ھندى بكەت كو وان ھەلويست و چالاكىيان لى نك خوه پەيدا بكەت، وەكى خودايى مەزن گۆتى: ﴿وَٱلۡمُؤۡمِنُونَ وَٱلۡمُؤۡمِنَاتُ بَعۡضُهُمۡ أُولِيَاءُ بَعۡضٍ يَالۡمُورَٰ عَنِ الْمُنكِ التوبة/٧١ ، ئانكو: ميرين باوەردار و ژنين باوەردار ھاريكارين ئيكدونه، فەرمانى ب چاكىيى دكەن و خرابىيى پاشقە دبن.

و ئيمام ئهحمهد ژ پێغهمبهرى (سلاف لێ بن) قهدگوهێزت، دبێژت: ((من رأى منكم منكرا فليغيره بيده ، فإن لم يستطع فبقلبه ، وذلك أضعف الإيمان)). ئانكو: ههچييێ ژ ههوه خرابييهكێ ببينت بلا ب دهستێ خوه بگوهۅٚڕت، و ئهگهر نهشيا بلا ب ئهزمانێ خوه بگوهوٚڕت، و ئهگهر نهشيا بلا ب ئهزمانێ خوه بگوهوٚڕت، و ئهگهر نهشيا، بلا ب دلێ خوه حهز ژ وي كارێ نهدورست نهكهت. بێ گومان دڤێت ئهو ڤێ چهندێ ب شارهزايي و حيكمهت بكهت، و ئهڨ فهرموٚده هندێ دگههينت كو نابت باوهردار بهرانبهر كارێ خراب بێ ههلوێست بمينت، بهلكو دڤێت ئهو ب زانين و حيكمهت و مينفرههييێ كار و بزاڤێ بوٚ گوهوٚرينێ بكهت.

۳- خودایی مهزن باوهرداران پالددهت کو ئهو لهزی د کرنا خیریدا بکهن، و د بهر ئیکدورا بکهن، چونکی ئهو نیشانا ئهرینیبوونا مروّقییه، خودایی مهزن دبیرّت: ﴿ وَلِکُلِّ وِجْهَةٌ هُوَ بَکهن، چونکی ئهو نیشانا ئهرینیبوونا مروّقییه، خودایی مهزن دبیرّت: ﴿ وَلِکُلِّ وِجْهَةٌ هُو مُولِّیها الله فَالْمُ الله فَالله فَالله بهری خوه ددهتی، قیجا هوون لهزی د کرنا خیراندا بکهن.

قورئان گرنگینهدانی ب تهخه یا لاواز، و هارینه کرنا وان ژ لایی جفاکیفه، دکه ته نیشانا نه بوونا باوه ری و پیغه مبه ر (سلاف لی بن) د گوتنه کا خوه دا باوه رییا باوه رداری ب ئاستی پشکدارییا ویفه د چالاکییین گشتیدا و ب خه مخوارنا وی ژ جفاکی گریدده ت، و دبیژت: ((وَمَنْ لَم یَهِتُم بِامر المسلمین فَلیس مِنهُم)) ئانکو: ههچییی خه می ژ موسلمانان نه خوت ئه و نه ژ وانه. چونکی موسلمان هه می – وه کی د فه رموده یه کا دیدا هاتی – د فیان و دلو قانییا خوه دا بو نیکدو وه کی ئیک له شینه، و فه گوهاز تنا قان بهایان بو جفاکی گیانه کی به هیز یی ئه رینی پهیدا دکه ت.

۷- ب دیتنا باوهرداری ژیان کۆمهکا دهلیقهیانه، و پیخهمبهر (سلاف لی بن) داخوازی ژ موسلمانی دکهت کو ئهو وان دهلیقهیان ژ دهست خوه نهکهت، دهمی دبیژت: ((اغتنم خمسا قبل خمس: شبابك قبل هرمك، وصحتك قبل سقمك، وغناك قبل فقرك، وفراغك قبل شغلك، وحیاتك قبل موتك)) نهسائی و بهیههی ژی قهدگوهیزن، ئانکو: پینج تشتان بهری پینج تشتین دی ب دهست خوه بیخه: گهنجینییا خوه بهری پیراتییا خوه، و ساخییا خوه بهری نهساخییا خوه، دهولهمهندییا خوه بهری ههژارییا خوه، بهتالییا خوه بهری تو ب شوّل بکهفی، وژیانا خوه بهری مرنا خوه.

باوهری ههستا گرنگییا دهمی ل نک مروّقی پهیدا دکهت، خودایی مهزن د گهلهک سوّرهتین قورئانیدا سووند خوارییه کو: تیّچوون و زیان بوّ وی مروّقییه ئهوی دهمی خوه بیّی باوهری و کاری چاک ببوّرینت.

يسيار:

۱- نهو ههلونست و چالاکی چنه نهوین دقیت باوهردار د ژیانا خوهدا ل نک خوه پهیدا بکهت؟
 ۲- نهرکی موسلمانی بهرانبهر کارین خراب چیه؟

دان و ستاندن:

هنده ک کهس ههنه هزر دکهن کو پاشکه قتنا جقاکا موسلمانان ژبهر هندییه، چونکی وان باوهری ئینایییه، ل بهر روّناهییا قان وانهییّن ته وهرگرتین، چاوا دی سهلمینی کو باوهر و تیکههشتنه کا دورست بو ئیسلامی پالده ره کی مهزنه بو نهرینیبوون و چالاکی و داهینانی؟

پشکا دویی ئیسلام و پهرومردمیا سیاسی

وانهيا چاري

داديهرودرى

ژ بهری وهره دادی و پزگاربوون ژ زولم و زوردارییی خهونا جقاکین مروّقانه، و ئیسلامی گرنگییهکا مهزن پیدایییه، چونکی ئهو ئیک ژ بهایین بلند و سهرهکییه، و ههر ژ بهر قی چهندی، قورئانی زیده گرنگی دایه قی بهایی، و داخواز ژ باوهرداران کر کو ئهو وی ژ دهست خوه نهکهن، و د ژیانا خوه یا تاکهکهسی و جقاکی و سیاسی و ئابوریدا پهیدا بکهن.

رامانا داديهروهرييق

د دیتنین هزری و ریبازین فهلسهفی و رەوشهنبیری یین جودادا ههژماره کا پیناسهیین ژیکجودا بو دادپهروهرییی هاتییهدانان، یه ک ژوان ئهوه: ((اعطاء کل ذی حق حقه)) ئانکو: مافی ههر خودان مافه کی بیتهدان. و ل بهر روناهییا وان ههمی پیناسهیین بو دادپهروهرییی هاتینهدان، ئهم دشیین ب ئاوایه کی گشتی بیژین: دادپهروهری ئهو بارودوخه ئهوی مروق تیدا ههست نه که ت کو سته م لی دئیته کرن، یان ماف لی دئیته خوارن.

گرنگییا دادیهروهرییی د ئیسلامیدا:

دادپهروهرییی گرنگییه کا مهزن د ئیسلامیدا ههیه، و ب دیتنا ئیسلامی هنارتنا پیغهمبهر و کتیبین ئهسمانی ل دریژییا دیروکی ههر بو هندی بوو کو دادپهروهری د ناقبهرا مروّقاندا بنهجه ببت، و زورداری نهمینت، وهکی خودایی مهزن دبیژت: ﴿ لَقَدَّ

أَرْسَلْنَا رُسُلَنَا بِٱلْبَيِّنَاتِ وَأَنزَلْنَا مَعَهُمُ ٱلْكِتَابَ وَٱلْمِيزَانَ لِيَقُومَ ٱلنَّاسُ بِٱلْقِسْطِ ... ﴾

الحدید/ ۲۰ ، ثانکو: ب راستی مه پیغهمبهرین خوه ب نیشانان هنارتن و کتیب و تهرازوو مه د گهل وان ئینانه خواری، دا مروّق دادییی بکهن. و پیغهمبهر (سلاق لی بن) د گوتنه کا خوه دا ئاشکهرا دکهت کو ((عدل ساعة خیر من عبادة ستین سنة)) ثانکو: دادییا سهعه ته کی ژ پهرستنا شیست سالان باشتره.

داديه روه رى فه رمانه كا خوديّيه بو بهنييان:

دڤێت ههر باوهردارهک بزانت کو ب دهستڤهئينانا دادييێ و ب جهئينانا وێ، و کار بۆ پهيداکرنا وێ فهرمانهکا خودێيه، ژ بلی کو ئهو داخوازهکا مروٚڤان ب خوهيه ژی، چونکی خودايێ مهزن د قورئانا پيروٚزدا فهرمان ب دادپهروهرييێ ل باوهرداران کرييه، و گوتييه: ﴿ وَاللّهُ يَأْمُرُ بِٱلْعَدْلِ وَٱلْإِحْسَنِ ... ﴾ (النحل/٩٠) ، ثانکو: خودێ فهرمان ب دادی و قهنجييێ کرييه، لهو دڤێت باوهردار ژی فهرمانێ يێ بکهن.

رُ بهر قَیْ چهندی نابت بو چو کهسان، و رُ بهر چو هیجهت و نهگهران، نهو پشت بده ته قی نهرکی خوه، خودایی مهزن دبیرت: ﴿وَلَا یَجْرِمَنَّكُمْ شَنَانُ قَوْمٍ عَلَیْ أَلّا بَعْدِلُواْ هُو أَقْرَبُ لِلتَّقّوَیٰ المائدة / ۸، ئانکو: نه قیانا ههوه بو هنده ک کهسان، نابت وه ل ههوه بکهت کو هوون دادییی نه کهن، دادییی بکهن نهو نیزیکتره بو ته قوایی.

دەلىقەيىن دادپەروەرىيى د ئىسلامىدا:

د ئیسلامیدا دادپهروهری تشته کی تایبه ت نینه بو تالییه کی دهستنیشانکری د ژیانیدا، به لکو نه و هه می ئالییین گشتی یین ژیانی و ده مین تاکه که سی یین مه قه دگرت، مروّق د گهل خوه و د گهل هه قالین خوه و د ناق بنه مالی و جقاکی هه میییدا دقیت یی دادپهروه ر بت، فه ره دادپهروهری د ئالییی سیاسی و دادوه ری و ئابوری و جقاکیدا هه بت، و پیدقییه ده زگه هه ل سهر بناخه و پیقکین وی بینه دانان، دا ژیانا گشتی پی بیته ئاراسته کرن، ژ بو جقاکه کی بیته ئاقاکرن، هه می که س تیدا ریزی ل ماف و ئازادییان بگرن، و که س ژ سته م و نه هه قی و ده ستدریژییی نه ترست، و مافی هه رکه سه کی تیدا بیته پاراستن، و سینور بو خرابان بینه دانان. و ل قیری ب کورتی دی به حسی ده لیقه یین دادپه روه رییی که ین:

ئنك - دەلىقەيا سياسى:

دادپهروهرییا سیاسی ئیک ژ گرنگترین پهنگین دادپهروهرییییه، کو ئیسلامی فهرمان پی دایی، خودایی مهزن دبیژت: ﴿ إِنَّ ٱللَّهَ یَأْمُرُ بِٱلْعَدِّلِ وَٱلْإِحْسَنِ... ﴿ و نَهْفُ فهرمانه ههمی دهلیقهیان قُهدگرت، ب دیتنا ئیسلامی فهرمانوهوا (حاکم) ب گریبهسته کی و ب ریکا

هلبژارتنی دەستههلاتی وەردگرت، ناقهروٚکا سهرهکی یا وی گریبهستی ئهوا جقاک ههمی پشکدارییی تیدا دکهت، کاری بو هندی دکهت، کو دادپهروهری و پیزگرتنا ماف و ئازادییان پهیدا ببت، و د ئیسلامیدا چهسپاندنا دادپهروهرییی ل پیزا ئیکی دئیت، پاشی تهناهی دئیت.

و ئەڭ تىگەھشىتنە بوو زانايەكى وەكى (ئىن تەيمىيەى) پالدايى كو بىترىت: ((خودى دەولەتا دادپەروەر ددانت ئەگەر خوە يا كافر بت، و دەولەتا زۆردار ناھىلىت ئەگەر خوە يا موسلمان بت، و دنيا د گەل دادى و كوفرى دمىنت بەلى د گەل زۆردارى و ئىسلامى نامىنت)). و دقیت ل قیرى ئەم بزانین، كو یا گرنگ ئەوە سیستەمەكا دادپەروەر مە ھەبت نە ب تنى فەرمانرەوايەكى دادپەروەر.

دو - دەلىقەيا ئابۆرى:

د دهلیقهیا ئابۆری ژیدا ئیسلامی گۆتنا خوه ههیه، و ههر خوارنه کا نههه ق بۆ مالی، ئیسلامی حهرام کرییه، خودایی مهزن دبیژت: ﴿وَلا تَأْكُلُواْ أُمّوالَكُم بَیْنَکُم بِالبَیطِلِ ﴾ البقرة/۱۸۸ ، ئانکو: مالی ئیکدو ب نههه قی نه خون. و ئیسلامی ئه و هه می کار و ره فتار و ئاوا قه ده غه کرن ئه وین دادی تیدا نه بت، و دقیت بزانین کو حه رامییا خوارنا مالی ئیکدو ب نه هه قی نه ب تنی ل سهر ئاستی تاکه که سانه، به لکو ئه و ل سهر ئاستی جفاک و ده وله تیبه و نه و ل سهر ئاستی جفاک و ده وله تیبه و نیم به که ر جفاک و ده وله تیبه کورن که س و خیزانان دابین نه که ت، مه عنا ئه و بیدادییی دکه ن، و ب نه هه قی پشک و بارا وان دخون، پیغه مبه ر رسلاف لی بن) ئاشکه را دکه ت کو ((خودی دانا هند مالی ل سهر ده وله مه ندان کریه نه رک ، کو تیرا هه و ئیمام عه لی (خودی ژی پازی بت) دبیژت: ((د گه ل هه ر ماله کی ب حمرامی هاتی به کومکرن، هنده کی ماف هه نه هاتینه خوارن)).

سى - دەلىقەيا دادوەرىيى:

جهئینانا دادییی ژ ئەركین سەرەكی یین دادوەرینه، ئەو ژی ب ریكا كارئینانا یاسایی، و ل بەرچاف وەرگرتنا وان رییان ئەوین پەیوەندیدار ب قی چەندیقه. و دا دادپەروەرییا دادوەر و یاسایی پەیدا ببت، دقیت وەلاتی هەمی بەرانبەر یاسایی وەكھەڤ

بن، و دادگهه خوهسه و بیلا بت، و دوور بت ژههمی پهنگین دهستیوه ردانین دهرقهیی، و یاسایه کا دادیه روه رسه ردهست ببت.

خودایی مهزن داخوازی ژ موسلمانان دکهت، کو نهو د مهسهلهیا شاهدیییدا نهو دادییی بکهن، و چو تشت وان پال نهدهت کو نهو شاهدییا خوه ب نهههقی بدهن، خودی درییژت: ﴿یَتَأَیُّهُا ٱلَّذِینَ ءَامَنُواْ کُونُواْ قَوَّامِینَ بِٱلْقِسْطِ شُهَدَآءَ لِلّهِ وَلَوْ عَلَیۤ أَنفُسِکُمۤ أَوِ دَییْرُت: ﴿یَتَأَیُّهُا ٱلّذِینَ ءَامَنُواْ کُونُواْ قَوَّامِینَ بِٱلْقِسْطِ شُهدَآءَ لِلّهِ وَلَوْ عَلَیۤ أَنفُسِکُمۤ أَو الْوَالِدَیْنِ وَٱلْأَقْرَبِینَ ۚ إِن یَکُرِتْ غَنِیًّا أَوْ فَقِیرًا فَٱللّهُ أَوْلَیٰ بِمَا ۖ فَلَا تَتَبِعُواْ ٱلْهُوَیٰ أَن اللهٔ تَعْرِضُواْ فَإِنَّ ٱللهَ کَانَ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِیرًا ﴿ الله الماء ١٣٥٠، ثانكو:

گهلی باوهرداران، هوون ب دادییی راببن، و بو کناری خودی شاهدییی بکهن، ئهگهر خوه ل سهر ههوه ب خوه ژی بت، یان ل سهر دایباب و مروّقیّن ههوه بت، و ئهوی هوون شاهدییی ل سهر ددهن یی چاوا بت، دهولهمهند بت یان ههژار بت؛ چونکی خودی چیّتر دزانت کا تشتی بو وان باش چییه، قیّجا بلا دلچوون وتاگیری بهری ههوه نهدهته هندی، کو هوون دادییی نهکهن، و ب زمانی خوه وهربادانی بیّخنه شاهدییا خوه، یان پشتا خوه بدهنه شاهدییی، هندی خودییه ب کارین ههوه یی شارهزایه.

ژ قی ئالیقه ئیسلامی گهلهک دهستهبهری (ضمانات) داناینه، دا کو دادپهروهری ب جه بیّت، و ل سالا بوّری مه بهحسی وان کربوو، ژ وان:

- ١- ههر دۆزدارهک دڤێت گوتنا خوه ب رێکا شاهد و بهلگهیان بنهجه بکهت.
 - ٢- كەس ب گونەھا كەسى دى نائىتە گرتن.
 - ۳- زۆرى و كۆتەكى د وەرگرتنا دانپيدانيدا قەدەغەيە.
 - ٤- دادگهه بيلا و خومسهره.
 - ٥- ههمى كەس بەرانبەر ياسايى وەكھەڤن.

يسيار:

بة چ د ئيسلاميدا دادپهروهري يا تايبهت نينه ب لايهكن تايبهتن ژيانيڤه؟

دان و ستاندن:

- ((د ئیسلامیدا دادپهروهری بهایهکی گرنگ و سهرهکییه)) ل دور قی چهندی باخقه.
- ((خودي دەولەتا دادپەروەر ددانت ئەگەر خوە يا كافر بت)) قى گۆتنى ب كورتى رۆن بكه.

وانهيا يينجي

شوورا

شوورا ژ بهایین گرنگین ئیسلامییه، ژ بهر کو پهیوهندی ب مافی جودابوون و پشکدارییا سیاسی و جقاکیقه ههیه، د قورئان و سوننهتیدا بریارا قی مافی هاتییهدان، و ژیاننامه و کاری پیغهمبهری (سلاف لی بن) و ههقالین وی شاهدییی بو ددهن، شوورا د ئیسلامیدا بو فهرمانرهوایان ئهرکه، و بو وهلاتییان مافه، بهلی ئهو مافه کی وهسا نینه دهست ژی بینه بهردان، چونکی ئهو نه ب تنی مافه، بهلکو مافه کی تیکهلی پیگیرییا موسلمانانه.

شوورا ژوان بهایانه ئهوین ژقورئانی و سوننه تا پیغهمبهری (سلاف لی بن) هاتینه وهرگرتن، خودایی مهزن د قورئانیدا به حسی سالو خه ته کی سهره کی یی جفاکا باوه رداران دکه ت و دبیژت: ﴿ وَأُمِّرُهُم مَ شُورَی بَیّنَهُم ﴾ الشوری/۳۸، ئانکو: کاری وان د نافبه را واندا شوورایه. و پهیفا (أمر) د فی ئایه تیدا ئیشاره ته بو کارین سیاسی و گشتی یین جفاکی، و ژقی ئایه تی نهف مه به ستین خواری دئینه وه رگرتن:

- ۱- شوورا مافی گهلیه، و گهلی مافی هندی ههیه کو ب ناوایه کی گونجایی د گهل سهردهمی ژ قی مافی بیبار نهبت.
- ۲- شوورا نه ب تنی مافه، بهلکو ئهو مافه کی گریدایه ب باوه ربیا موسلمانیقه، و خه سلمته کا جهوهه ری یا تاکی باوه ردار و جقاکا موسلمانانه، و باوه ربیا مه ب شوورایی رامانا هندی دده ت، کو ئهم ب تاکره وی و سته می رازی نه بین، و ئه قه ئیک ژوان بناخه یانه ئه وین قورئانی بنه جهکرین، ژبه رقی چهندی ئهم دبینین به حسی شوورایی د قورئانیدا د گهل دوورکه قتن ژخرابیان و جهئینانا ئه رکین به حسی شوورایی د قورئانیدا د گهل دوورکه قتن ژخرابیان و جهئینانا ئه رکین به حسی شوورایی د قورئانیدا د گهل دوورکه قتن ژخرابیان و جهئینانا به دین به حسی شوورایی د قورئانیدا د گهل دوورکه قتن ژخرابیان و جهئینانا به دین به حسی شوورایی د قورئانیدا د گهل دوورکه قتن ژخرابیان و جهئینانا به دین به حسی شوورایی د قورئانیدا د گهل دوورکه قتن ژخرابیان و جهئینانا به دین به دین به دین به دین به دین به دین به در به دین به دین

ئايينى دئيتهكرن، خودايي مهزن دبيّرت: ﴿فَٱعْفُ عَنْهُمْ وَٱسْتَغَفِرْ أَهُمْ وَشَاوِرْهُمْ فِي

ٱلْأَمْرِ قَاإِذَا عَزَمْتَ فَتَوَكَّلْ عَلَى ٱللَّهِ ۚ إِنَّ ٱللَّهَ يُحِبُّ ٱلْمُتَوَكِّلِينَ ﴾ آل عمران/ ١٥٩،

ئانكو: تو ل وان نهگره، و داخوازی ژ خودی بکه دا گونههین وان ژی ببهت، وتو د کاروباراندا گوتنا وان وهربگره، و ئهگهر دلی ته ل سهر کارهکی موکوم بوو تو وی کاری بکه، و خوه بهیله ب هیقییا خودی ب تنیقه، هندی خودییه حهز ژ وان کهسان دکهت ئهوین خوه دهیلنه ب هیقییا ویقه.

و دا ئەم باش د مەبەستا قى ئايەتى بگەھين، دقىت ئەم بزانىن كو ئەو پشىتى شەرى ئوحودى) ئەوى موسلمان تىدا شكەستىن، ھاتبوو خوارى، و ژ قى ئايەتى ئەڤ تشىتىن ل خوارى ئەم تى دگەھىن:

- ۱- پیغهمبهری (سلاف لی بن) پیگیری ب ئهنجامی وی مشیورهتی کر ئهوا وی د گهل
 هه قالین خوه کری، ههر چهنده ئهو بهره قاژی بۆچوونا وی ب خوه بوو.
- ۲- ئەگەرا سەرەكى يا شكەستنا موسلمانان يا لەشكەرى ل ئوحودى دەركەڤتنا ھندەك سەحابىيان بوو ژ فەرمانا پيغەمبەرى (سىلاڤ لىنى بن) دەمئى وان چەپەرين خوە بەردايين.
- ۳- د گهل ئهوا بۆرى، خودايێ مهزن و پێغهمبهرى (سلاڤ لێ بن) گازنده ژ سهحابييان نهكر،سهرا وێ شكهستنا ژ بهر ههلوێستێ وان پهيدا بووى، بهلكو ژ بهر بهايێ مهزنێ شوورايێ وهك بها و بناخهيهكێ دهستههلاتێ د ئيسلامێدا، خودايێ مهزن سهر ژ نوو فهرمان ب شوورايێ ل پێغهمبهرى كر، كو دڤێت ئهو ههر د كاروباراندا گۆتنا وان وهربگرت، چونكى بلا خوونا ب دههان ژ ههڨالێن پێغهمبهرى (سلاڤ لێ بن) بڕژت، بهلێ بلا ستوونهكا سياسى و جڨاكى يا جڨاكا موسلمانان نهههژت، كو شوورا و دووركهڨتنه ژ تاكرهوى و خوهسهپاندنێ.
- خودایی مهزن ب ئاوایی فهرمانی ژ پیغهمبهری (سلاف لی بن) دخوازت کو ئهو د کاروباراندا بۆچوون و گۆتنا هه قالین خوه و درگرت، و ئه قه شوورایی دکه ته ئهرک بۆ پیغهمبهری و ستوونه کا ژیانا سیاسی و گشتی.

ژ پیغهمبهری (سلاف لی بن) دئیته قهگوهاستن کو دبیژت: ((لَمْ یَکُنْ أَحَدُ اَکْتُرُ مَشُورَةٌ لأَصْحَالِهِ مِنْ رَسُولِ الله))، ئانکو: که سی هندی پیغهمبهری خودی (سلاف لی بن) گوتنا هه قالین خوه و مرنه دگرت ههر چهنده ئه و پیغهمبهر بوو و وه حی بو وی دهات، به لی د وان هه می کاروباراندا ئه وین مشیوره تیدا دورست، و ل وان هه می جهان ئه وین وی وه کی سهرکرده یه کی سیاسی، یان له شکهری، یان دادوه ر ره فتار کربت، وی گوتنا هه قالین خوه و مردگرت، دا ببته جهی چاقلیکرنی بو وان فه رمان ره وایین پشتی وی دئین، و دا ب وان بده ته ناسین کو ئه گهر بو ئیکی دورستبا ب گوتنا خوه ب تنی بکه ت و شوورایی ب کارنه ئینت، ئه و دا بو پیغه مبهری خودی (سلاف لی بن) دورستبت، و ئه گهر ئه ف چهنده بو وی دورست نه بت، بو یین پشتی وی ئیک جار دورست نابت.

دان و ستاندن:

ئەرىّ گەل و جقاكىن موسلمانان دشین هندهک ئاوا و میکانیزمین گونجایی بـو شووراییّ ل دووق سهردهمیّ وان ب كاربینن؟ قیّ چهندیّ شروّقه بكه.

وانهيا شهشي

ومكهسه فسسى

وهکی ل سالین بورین بهحس هاتییهکرن، وهکهه قی (یهکسانی) ژ بهایین بلندین ئیسلامییه، و ل سهر قی بناخه یی ئیسلام ب چو جوداهییین نه ته و و قنیت و تهخه یی رازی نابت، و ئه و ب رهنگه کی وهکهه ق سهره ده رییی د گهل جوداهییین سورشتی دکه ت، دا زورداری و جوداکاری پهیدا نهبت، و ئاشکه رایه کو وهکهه قی د قی ژیانیدا تشته کی ره ها نینه به لکو ریژهیییه.

_ رامانا ومكههڤيين:

وهکهه قی نهوه، مروّق ههمی بهرانبه ریاسایی وه کی نیک بن، و جودایی د ناقبه را واندا نهئیته کرن ل سهر بناخه یی ملله ت و زمان و نفش و ته خه و ههر تشته کی دی یی جودابوون و بیدادییی پهیدا دکه ت.

ـ بناخه و ژیدهرین وهکهه قبیی د ئیسلامیدا:

بناخهیی وه کهه قییی د ئیسلامیدا، بو هندی در قرت کو خودایی مه زن نفشی مروّقی ژ نه فسه کی ئافراندییه، وه کی ئه و ب خوه دبیژت: ﴿ هُو ٱلَّذِی خَلَقَکُم مِّن نَفْس وَ حِلَة ۗ ﴾ (الأعراف/ ۱۸۹)، ئانکو: خودایی مه زنه کو هوون ژ نه فسه کی ب تنی ئافراندین. و ژ قی ئایه تی دئیته زانین کو:

- ١- خودايي مەزن ب تني ئافراندەرى ھەمى مرۆڤانە.
- ۲- هیْقینی ههمی مروّقان بو ئادهمی در قرت، و ئادهم -وهکی قورئان دبیّرت- ژ ئاخییه.
 و ئه قه وی دگههینت کو مروّق ههمی د بناخهیی مروّقینیییدا وهکهه قن، و د قی چهندیدا کهس ژ کهسی باشتر و رهسهنتر و هیژاتر نینه.

پيغهمبهر ژى (سلاف لئ بن) د گهلهک گۆتنين خوهدا في راستييي بنهجه دكهت، ژوان گۆتنان: ((الناس سواسية كأسنان المشط وإنما يتفاضلون بالعافية، والمرء كثير باخيه، ولا خير في صحبة من لا يرى لك من الحق مثل ما ترى له)) يان ((يا أيها الناس، إن ربكم واحد، وإن أباكم واحد، ألا لا فضل لعربي على عجمي، ولا لعجمي على عربي، ولا لأحمر على أسود، ولا أسود على أحمر، إلا بالتقوى)).

بوههیقی قهگوهازتییه، ئانکو: مروّق ههمی یهکسانن وهکی دندکین شهیی، کهس د سهر کهسیزا نینه، یی عهرهب ژیی نهعهرهب باشتر نینه، و یی سپی ژیی پهش چیتر نینه، ئهگهر ب تهقوایی نهبت. و پهیقا مروّق (الناس) د قان فهرموّدهیاندا مهعنایا خوه ههیه، چونکی نهو پهیقهکا گشتییه، و کهس ژبن دهرناکه قت.

و ژ بلی قی چهندی، وهکهه قییی د ئیسلامیدا ژیده ر و سهره کانییین خوه ههنه، تشتی ژی دئیته وهرگرتن:

۱- ئەركىن ئايىنى، ئەركى ھەمى باوەردارانە بى جوداھى، و كەس ژ بەر پىك و پايەيەكى ئايىنى، يان جھاكى، ژ بن قان ئەركان دەرناكەقت، ھندەك رەوشىين تايبەت نەبن بارى ھندەك مرۆقان تىدا دئىت سىقككرن، وەكى نەگرتنا رۆژىيى بۆ مرۆقى نەخوەش، يان نەچوونا حەجى بۆ كەسى پارە نەبن.. ھىد.

۲- د ئیسلامیدا مروق ههمی بهرانبهری یاسا و دادگههی وه کههفن، و بهرانبهری شهریعهتی وه کی ئیک سهرهدهری د گهل وان دئیته کرن، و د فی چهندیدا چو جوداهی د ناقبهرا ده و لهمهند و هه ژار و فهرمانره وا و کهسه کی ئاساییدا نینه.

۳ – کرنا درووشمین ئایینی، وهکی: نقیرا ئهینییی و حهجی.. ههمی هندی دگههین کو دووکه قتییین قی دینی وهکهه قن، چونکی موسلمان ههمی د گهل جوداهییین نه ژاد و رهگه و و و گهن و ملله و ئاستی وان یی جقاکی، ب ئیک رهنگی و د ئیک دهمیدا ملین خوه دده نه ئیک و بهرانبه رخودایی خوه رادوهستن و قان درووشمان ئه نجام دده ن.

ځ- ئیسلامی ئه و ههمی پهیوهندی و رهفتار و سهرهدهری قهده غهکرینه ئهوین نهوه کهه قی و سته م تیدا، وه کی: ریبا، و بهرتیل، و گوه قه چنی (جاسوسی)، و دهستدریژی ل سهر مال و ملک و نامووسا خهلکی.

ه- د ئیسلامیدا چو پیقکین نهدورست بو ب سهرئیخستنا هنده که کهسان ل سهر هنده کین
 دی ب بهرچاف نائینه و هرگرتن، و ه کی: پیقکی نه ژاد و بنه مال و ئووجاخی، به لکو ب تنی
 مروقینییا مروقی و چاکخوازییا وی ب بهرچاف دئیته و ه رگرتن.

۱- ل دور دووکه قتیین دینن دی، ژبلی کو ئیسلام ئازادییا پیقهبرنا درووشمین دینی یین تایبه ت ب وانقه دده ته وان، ئیسلام ب گیانی وه کهه قییی سهره ده رییی د گهل وان دکه ت، ل دووف وی بناخه یی ئهوی زانایان دانایی، ئهوی دبیژت: ((لهم ما لنا وعلیهم ما علینا)) ، ئانکو: ئهم و ئهو د ماف و ئهرکاندا وه کهه قین، ئه ف مافی ب زمانی ئه قرو دبیژنی: مافی وه لاتینییی، کو ئهم ههمی ئه ندامین ئیک جقاکیینه، و د مافین سیاسی و مهده نیدا یه کسانین.

ومکهه قی و مهسه نه یا جوداهییی د ناقبه را ژن و میراندا:

هنده ک ژ وان کهسین ب دورستی د ئیسلامی ناگههن، یان نهقیانا ئیسلامی هلدگرن، هزر دکهن کو بنهمایین وه کهه قییی د ئیسلامیدا ژ ژنی ناگرن، و ل بهر سیبهرا ئیسلامی جوداکاری دژی ژنی دئیته کرن.. به لی ب راستی مهسه له وهسا نینه، چونکی ئیسلامی بناخهیین وه کهه قییی د ناقبهرا ژن و میراندا داناینه، وه کی ژ قان خالان بو مه ئاشکهرا دبت:

۱- د ئیسلامیدا ژن و میر د ئافراندن و هیڤینی خوهدا یهکسانن، و ههردو خودان بها و کهرامه تن: ﴿ هُو اَلَّذِی خَلَقَکُم مِن نَّفَس وَ حِدَةٍ ... ﴾ الأعراف/ ۱۸۹ ، ئانکو: ئهوه یی هوون ههردو ژ ئیک نهفسی ب تنی ئافراندین.

۲- ههردو د باومریئینان و کاری چاک یان یی خرابدا، و ومرگرتنا خهلات و جزایی ل رؤژا دووماهییی وهکهه قن، و چو جوداهی د ناقبه را واندا نینه، و ههردو وه کی ئیک به رپرسن ژگههاندنا پهیاما خودی.

۳- د هلبژارتنا ههڤژینێ خوهدا، و پێکئینانا بنهمالێدا، ههردو وهکههڨن، و نابت کوّتهکی
 ل وان بێتهکرن.

٤- د ناڤ بنهماليدا ههر پيزگرتنه كا زيده بي كورى ل سهر كچى قهده غهيه، و دهمى دهيك و باب سهره دهرييى د گهل زاروكين خوه دكهن، ئهگهر ئهو كچان ب سهر كوران نهئيخن ژى، دڤيت ئه و وان وه كى ئيك لى بكهن، وه كى پيغهمبهر (سيلاڤ لى بن) دبيرت: ((ساووا بين أولادكم في العطية، ولو كنت مؤثرا أحداً لاثرت النساء على الرجال)) ، ئانكو: وه كههڤييى د ناڤبهرا زاروكين خوه د دانيدا بكهن، و ئهگهر من ئيك ب سهر ئيكى ئيخستبا، ئهز دا ژنان ب سهر ميران ئيخم.

ر بلى قي، رن و مير د قان خالان ريدا وهكههڤن:

١- هەردويان مافئ خواندن و خوه پيگههاندني وهكى ئيك ههيه.

۲- ههردو د ریگرتنا دیاردهیین خرابین ژیانا جقاکیدا وه کی ئیکن، ههر وه سا د پیشه فهبرنا رهوشه نبیرییا چاکی و خیریدا، دقیت ههردو پیکفه به رگرییا خرابکارییی بکهن، و ل مهیدانا خهباتا جقاکی و گشتی ئاماده ببن.

۳- هـهردو د هـهبوونا كهسينييا ياساييدا وهكههڤن، ئانكو: ژن ژی وهكی ميری خودان
 ئيرادهيهكا خوهسهره د گيرانا بازارين ملک و مال و بازرگانيييدا، وهكی: كرين، و فروتن،
 و دان، و قهركرن.. و هند. و چي نابت كهس ريكي لي بگرت.

٤- وهک بنهما، ب رهنگه کی گشتی ئه و هه ردو د ماف و ئه رکاندا وه کهه فن، وه کی خودایی مه زن دبیزت: ﴿وَلَمْنَ مِثَلُ ٱلَّذِی عَلَیْهِنَ بِٱلۡعُرُوفِ ﴾ البقرة / ۲۲۸ ، ئانکو: ژنان ماف ل سه ر میران هه یه ، کانی چاوا میران ماف ل سه ر وان هه یه ، ب رهنگه کی چاک ، به لی ئایه تی پشتی هنگی گؤت: ﴿وَلِلرِّجَالِ عَلَیْهِنَّ دَرَجَةٌ ﴾ البقرة / ۲۲۸ ، ئانکو: زه لامان به یسکه کا زیده تر ل سه ر ژنان هه یه ، و ئه و په یسک ئه رکه کی زیده تره نه کو مافه ، چونکی مه ره م پی ریشه برنا مالییه ، و کو ئه و وان ب رهنگه کی جوان خودان بکه ن. ب مه عنایه کا دی ، مه ره م ب وی په یسکا زیده تر یا زه لامی ، ئه وه ئه و سه رپه رشت و به رپرسی ئیکی یی مالیده ، و ژ ده رقه یی بابه تی مالی زه لامی چو (قیوامه ت) ل سه ر ژنی نینه .

٥- ب كريار، نوكه ل پترييا وه لاتين موسلمانان، و وه لاتي مه ئيك ژوانه، ژنا موسلمان ژ مافين خوه يين سياسي و پيه به پيبار نهبوويه، و ئه و پشكدارييي د كاري سياسي و پيههبهريييدا دكهت.

۳- ل دۆر مەسەلەيا شاھدىيى، كو شاھدىيا دو ژنان بەرانبەر يا زەلامەكىيە، وەكى د سۆرەتا (البقرة)دا ھاتى، بارودۆخەكى دىرۆكى و سروشتى ژنى (تەحەكوم) د مەسەلەيىدا كرىيە، و يا گرنگ ئەوە ئىسلام ناھىلت مافى چو ئالىيان ژ دەست بچت، يان زيانەكا ئابۆرى پى بكەڤت.

و ب رەنگەكى گشىتى، پەيوەندى د ناقبەرا ژن و مىراندا ل سەر بناخەيى كەرامەتا مرۆقى دئىتە ئاقاكرن، و ئەو جوداھىيىن سروشتى ئەويىن كو د ناقبەرا ھەردوياندا ھەيىن بنەمايى وەكھەقىيا وان تىك نادەن، چونكى دادپەروەرى بنەمايى قان پەيوەندىيانە، و د گەل ھەبوونا دادىيى ئەو جوداھى تامەكا خوەشىر ددەنە ژيانى، چونكى ھەر ئىك ژ وان بكارى تەمامكرنا يى دى رادبت.

يسيار:

ئەرى ل بەر سىبەرا ئىسلامى جوداكارى درى ژنى دئىتەكرن؟

دان و ستاندن:

((ئیسلام چو جوداکارییین نهتهوهیی و مهزههبی و نهژادی و تهخهیی قهبوول ناکهت)). چاوا دی قی گوتنی سهلمینی؟

وانهيا حهفتي

دژاتییا ستهمی

ئهگهر ئیسلام –وهکی د بابهتی بۆریدا بهحس ژی هاتییهکرن– هنده گرنگییی بدهته پهیداکرنا دادپهروهرییی د جقاکیدا، پا ئهو زیدهتر گرنگییی ددهته دژاتییا ستهم و زوردارییی، د ههمی ئاست و دهلیقهیاندا. هوسا ئیک ژ سالوخهتین سهرهکی یین مروقی باوهردار و موسلمان ئهوه ئهو ب ستهمی پازی نهبت، و ب ههر پیکهکا ههبت ئهو دژاتی و بهرگرییا وی بکهت.

رامانا ستهميّ

ستهم ژ ئالییی زمانیقه شکاندن و دهربازکرنا سینوّرانه، و دانانا تشتی نه ل جهی وی یی گونجایی، و ب گشتی ستهم نههه قی و دهستدریّژییه ل سهر ماف و ئازادی و کهرامه تا کهسیّن دی، و ئه و درّی دادپهروهرییییه.

قەدەغەكرنا ستەمى د ھەمى تشتاندا و بۆ ھەمى كەسان:

د قورئانیدا گهلهک ئایهت ههنه ئاشکهرا ستهمی قهده غه دکهن، و هندهک ئایهتین دی ههنه فهرمانی ب دادییی ددهن، و ئهم ههمی پیکقه تهئکیدی ل سهر نههیلانا زوردارییی دکهن، د فهرموده دها (قودسی)دا، خودایی مهزن دبیژت: (ریا عبادی انی حرمت الظّه علی نفسی، وجعلته بینکم محرماً، فلا تظالوا)). موسلم قهگوهازتییه ، ئانکو: گهلی بهندهیین من، ب راستی من ستهم ل سهر خوه حهرامکرییه، و من ئهو د ناقبهرا ههوه ژیدا حهرامکرییه، قیجا هوون ستهمی ل ئیکدو نهکهن.

د ئیسلامیدا سته مکاره کی دورست نینه ئهگهر د گهل کی بت، میر بت یان ژن، مهزن بت یان بچووک، نیزیک بت یان دوور، بهلکو خوه ئهو د گهل گیانداران ژی بت دورست نینه، و د گهله ک ئایهتاندا خودایی مهزن ئاشکهرا دکهت کو ل روّژا دووماهییی هندی دندکه کی ئه و سته می ل که سی ناکه ت، و ئه و هه می زوّر و سته ما – ل دنیایی – ب ناقی ئیسلامی دئیته کرن، ئیسلام ژی به رییه، و نابت چو موسلمان خوه د سهر قی گونه ها مهزنرا ببینن، و هزر بکهن کو حسینا وی د گهل وان نائیته کرن، چونکی خودایی مهزن دی تولی ژی ستینت، و وی ژ دلوّقانییا خوه بیبار که ت، ئهگهر هات و ئه و به رب سته میقه چوو.

ستهم بناخهيي تيچوونييه:

ئیک ژ بناخهیین قانوونا خودایی د قی ههبوونیدا ئهوه ههر مللهت و شارستانییه کا زوّردارییی بکهت تی دچت، گهله ک ئایه تین قورئانی ههنه، قی راستییی بو مه به رچاف دکهن، وه کی خودایی مهزن دبیژت: ﴿وَلَقَدُ أَهْلَکْنَا ٱلْقُرُونَ مِن قَبْلِکُمْ لَمّا ظَلَمُوا ﴾ یونس/۱۳ ، ثانکو: ب راستی مه گهله ک مللهت به ری ههوه تیبرن دهمی زوّرداری کرین. ههر وهسا دبیژت: ﴿ هَلْ یُهْلَكُ إِلّا ٱلْقَوْمُ ٱلظّیلِمُونَ ﴿ الْانعام / ٤٧ ، ثانکو: ئه ری ما ژ بلی ملله تی زوّردار، کی دی تی دچت؟

و ژ زارده قی هنده ک زانایین موسلمانان دئیته قه گوهازتن، دبیژن: ((إنَ الله یُقیم الدولة العادلة وإن کانت کافرة، ولا یقیم الطالمة وإن کانت مسلمة، والدنیا تدوم مع العدل والکفر ولا تدوم مع الطلم والاسلام)) ، ئانگو: خودی ده وله تا دادپهروه ر ددانت ته گهر خوه یا کافر بت، و دموله تا زوردار ناهیلت ته گهر خوه یا موسلمان بت، و دنیا د گهل دادی و کوفری دمینت به لی د گهل تیسلاما زورداری پیرا نامینت.

پسیار:

- ئيسلام چاوا بهري خوه ددهته وي ستهمي نهوا د گهل ميري يان ژني، مهزني يان بچووكي، نيزيكي يان دووري، يان ههتا د گهل گيانداران دئيتهكرن؟

دان و ستاندن:

((خودێ حوکمێ دەولەتا دادپەروەر بەردەوام دكەت، ئەگەر خوە يا كافر ژى بت، وحوكمێ دەولەتا زۆردار ناھێلت، ئەگەر خوە يا موسلمان ژى بت)). قى گۆتنى شرۆقە بكە.

وانهيا ههشتي

ئاشـــتى

ئاشتی ژ بهایین ئیسلامی یین مهزنه، و ئهو باوهردارین ل دوو قی دینی خودایی دچن، دقیت فیری قی بهایی ببن، و ل سهر بینه پهروهردهکرن، ههتا ئهو ببته پشکهک ژ بیر و رهفتاری وان.

گرنگییا ئاشتیین د ئیسلامیدا:

ئیسلام ل سهر ئاستین جودا جودا گرنگییی ددهته ئاشتییی، و وی ب باوهرییا مروّقی موسلمانقه گریددهت، و ناقی (ئیسلام) ب خوه ژی د په و پیشالین خوهدا بو پهیقا (سهلام) کو پامانا ئاشتییی ددهت دزقرت، و ئاشتی درووشمی موسلمانانه، و ئیسلام ژ مه دخوازت کو ئهم د گهل دهروونی خوه و د گهل بنهمال و دهوروبهری خوه و ههمی بوونهوهران ب ئاشتی بژین، و ب دیتنا ئیسلامی شه پو جهنگ و ململانی بارودوّخه کی ناسایی نینه، و ئهو کاره کی بهروه خته ژ نهچاری مروّق دکهت، و ئهگهر چ جهنگ ههتا نوکه پشکه که ژ واقعی ژیانا مروّقی، بهلی دقیّت ئهو نه بو دژمنکارییی بت، بهلکو بو بهرگرییی و زقراندنا ئاشتییی بت، خودایی مهزن فهرمانی ل مه دکهت کو ئهم ههمی بهر ب بهرگرییی و زقراندنا ئاشتییی بت، خودایی مهزن فهرمانی ل مه دکهت کو ئهم ههمی بهر ب بهرگرییی و زقراندنا ئاشتییی بت، خودایی مهزن فهرمانی ل مه دکهت کو ئهم ههمی بهر ب بهرگرییی و زقراندنا ئاشتییی بی نیزت: ﴿یَاَیُهَا اَلَّذِینَ عَامَنُواْ اَدْخُلُواْ فِی اَلسِّلْم کَافَّهً وَلَا

تَتَّبِعُواْ خُطُوَاتِ ٱلشَّيْطَانَ ۚ إِنَّهُۥ لَكُمْ عَدُقٌّ مُّبِينٌ ﴿ البقرة/٢٠٨ ، ثانكو: گەلى

ئەوين باوەرى ئىنايين، هوون هەمى وەرنە د ئاشتيييدا، و ل دوو ريكين شەيتانى نەچن، هندى ئەوە، ئەو بۆ هەوە ددەتە شەپ و جەنگان)، و ژ قى ئايەتى ئەق خالە بۆ مە ئاشكەرا دبن:

- ۱- خودایی مهزن داخوازی ژههمی خودانباوهران دکهت کو ناشتیخواز بن، و دژی شهرخوازان راوهستن.
- ۲- شهرخوازی و خرابکاری ژ شهیتانییه، و ئهو دژمنی باوهردارانه، لهو نابت باوهردار ل
 دوو بچن و گوهدارییا وی بکهن.
- ۳- شهیتان دژمنه کی به رده و الشیکه رایه بق خودانباوه ران، چونکی وی دقیت شه و و فتنه یان د ناف واندا به لاف بکه ت ، له و دقیت دژاتییا وی بیته کرن.

موسلم ژ پیغهمبهری (سلاف لی بن) قهدگوهیزت، دبیژت: ((لن تدخلوا الجنة حتی تؤمنوا، ولن تؤمنوا حتی ثعابوا، أولاً أدلكم علی شیء إذا فعلتموه تعاببتم ؟ أفشوا السلام بینكم)) ، ئانكو: هوون ناچنه بهههشتی ههتا باوهرییی دئینن، و هوون باوهرییی نائینن ههتا حهز ژ ئیكدو نهكهن، و ما ئهز تشته کی نیشا ههوه نهدهم، ئهگهر هوون بكهن، هوون دی حهز ژ ئیكدو كهن؟ سلاقی (ئاشتییی) د ناقبهرا خوهدا به لاف بكهن. و بوخاری ژی فهدگوهیزت، دبیژت: ((السلم من سلم المسلمون من لسانه ویده)) ، ئانكو: موسلمان ئهو كهسه ئهوی موسلمان ژ ئهزمان و دهستی وی پارزتی بن.

بناخەيين ئاشتىخوازىيى د ئىسلامىدا

ئاشتیخوازی و دوورکه قتن ژ شه پخوازییی د ئیسلامیدا هنده ک بناخه یین پهسهن بو ههنه، ژ وان بناخه یان:

١- ئيسلام ديني دلوْڤانييٽيه، و پيٽهمبهري ئيسلامي پيٽهمبهري رهحميّيه: ﴿وَمَآ

أَرْسَلْسَكَ إِلَّا رَحْمَةً لِلْعَلَمِينَ ﴿ الأنبياء /١٠٧ ، ثانكو: هدما مه تو يي هنارتى دلوٚڤانى بوٚ جيهانى هدمييى. وپينغهمبهر (سلاڤ لي بن) دبيرْت: ((إني لم أبعث لعانا، وإنما بعثت رحمة)) موسلم قددگوهيزت، ئانكو: ئهز نههاتيمه هنارتن، لهعنهتى ل خهلكى بكهم، بهلكو ئهزى هاتيمه هنارتن دلوٚڤانى. و ئاشتى پشكهكه ژ دلوٚڤانىيا باوەردارى دەردكهڤت.

۲- براینییا باوهرداران: ب دیتنا ئیسلامی باوهردار ههمی برانه، و دقیت ئهو ل سهر
 بناخهیی براینییی سهرهدهرییی د گهل ئیکدو بکهن، خودایی مهزن دبیرت: ﴿ إِنَّمَا

المُوَّمِنُونَ إِخْوَةٌ ﴾ الحجرات/١٠ ، ثانكو: ههما باوهردار برانه. و برا د گهل برایی دقیّت یی دلوقان بت، و ب ئاشتی بژیت.

۳- هه قناسین و قیانا گهل و ملله تان: ب دیتنا ئیسلامی هیقینی هه می مروّقان ئیکه، ئه و هه م ژ ئیک بنه کو کی دورستبووینه، و جوداهییا گهل و ملله تان هه ر بو هندییه ئه و ئیک بنه کو کی دورستبووینه، و جوداهییا گهل و ملله تان هه ر بو هندییه ئه و ئیکدو بناسن، و ریزی ل تایبه تمه ندی ومافین ئیکدو بگرن، خودایی مه زن دبیژت: هو و نیم من نَفس و حِدَق الأعراف/۱۸۹ ، ئانکو: ئه وه یی هوون هه می ژ

نه فسه كيّ ب تنيّ ئافراندين. و دبيّ ت: ﴿يَنَأَيُّهَا ٱلنَّاسُ إِنَّا خَلَقْنَكُم مِّن ذَكَرٍ وَأُنثَىٰ وَجَعَلْنَكُمْ شُعُوبًا وَقَبَآبِلَ لِتَعَارَفُوٓا أَ إِنَّ ٱللَّهَ عَلِيمٌ وَجَعَلْنَكُمْ شُعُوبًا وَقَبَآبِلَ لِتَعَارَفُوٓا أَ إِنَّ ٱللَّهَ عَلِيمٌ

خَبِيرٌ ﴾ الحجرات/١٣ ، ئانكو: گهلى مروّقان، مه هوون ژنير و مييهكي ئافراندن، و مه هوون ژنير و ميهكي ئافراندن، و مه هوون كرنه مللهت و ئووجاخ دا هوون ئيكدو بناسن.

3- هاریکاری ل سهر باشییی: خودایی مهزن فهرمانی ل خودان باوهران دکهت کو تشتی خیر و چاکی تیدا ههبت، ئهو هاریکارییا ئیکدو بکهن، و ئهو تشتی گونهه و دهستدریژی بت، هاریکارییا ئیکدو تیدا نهکهن، دهمی دبیژت: ﴿ وَتَعَاوَنُواْ عَلَی ٱلْبِرِّ وَٱلْعُدُونَ ﴾ المائدة/٢.

٥- چاكى د گهل دووكه قتييين دينين دى: خودايي مهزن فهرماني ل مه دكهت كو ئهم د گهل دووكه قتييين ئايينين دى چاك و دادپهروهر بين، چونكى بهرچا قكرنا مه بۆ دادپهروه رييي د گهل وان مهزنترين دابينكرنه بۆ بنهجهكرنا ئاشتى و تهناهييي.

۳- قەدەغەكرنا توند و تىژىيىن: د گەھاندنا ئىسلامىدا بۆ مرۆۋان، ئىسلام ھەمى رەنگىن توند و تىژىيىن قەدەغە دكەت، و ئەركى پىغەمبەر و زانايان؛ داخوازكەرىن قى دىنى، ئەوە ئەو راستىيىن پەياما خوە ب جوانى و حكمەت و گۆتنەكا باش بۆ خەلكى ئاشكەرا بكەن، خودايى مەزن دبيرت: ﴿وَمَا عَلَى ٱلرَّسُولَ إِلَّا ٱلْبَلَـٰغُ ٱلْمُبِينُ نَيْكَ اللَّسُولَ إِلَّا ٱلْبَلَـٰغُ ٱلْمُبِينُ نَيْكَ اللَّسُولَ اللَّهُ اللْعُلِيْ اللْهُ اللْعُلِيْ اللْعُلِيْ اللْعُلِيْ اللْعُلِيْ اللْعُلِيْ اللْعُ

پسیار:

۱- ژبهر چ خودایی مهزن داخوازی ژمه دکهت کو ئهم شهیتانی وهک دژمن بو خوه ببینین؟
 ۲- بو چ پیغهمبهر (سلاق لی بن) فهرمانی ل موسلمانان دکهت، کو ئهو سلاقی (ئاشتییی) بهلاق

بكەن؟

چالاكى:

ب كورتى به حسى گرنگييا به لاڤكرنا ئاشتييى ل جيهانى بكه.

هنمایی ناشتییی

وانديا ندهي

چاکسازی

چاکسازی (إصلاح) تیگهههکا ئیسلامی یا رەسەنه، چەند جاران بەحسی وی د قورئانیدا هاتییهکرن، کو ئەو ئیک ژ کارین پیغهمبهرانه. ژ بهر قی چەندی چاکسازی تیگهههکا سهرهکییا پهروهردهیا سیاسی و جقاکی یا ئیسلامییه، و باوهردار دقیت چاکساز بن، ئانکو: خیر و چاکییی بو مروق و وهلات و جقاکا خوه بخوازن، و دژی خرابی و دژمنکارییی راوهستن.

تێگههێ چاکسازييێ د قورئانێدا

د فهرههنگا سیاسی یا نوودا چاکسازی بۆ وان ههمی هیز و گورۆپان دئیتهگۆتن ئهوین باوهرییی ب گوهۆرینی دئینن، بی کو خوه بکیشنه توند و تیژییی، یان واقعی پیکشه قهبوول نهکهن.

د قورئانیدا قی تیگههی مهعنهیهکا فرههتر ههیه، و ئهو چهند ئالییهکین جقاکی و ئهخلاقی و ئابوری و سیاسی و دهروونی ژی قهدگرت، و ب گشتی ئهو نیشانا ئاراستهیهکا تایبهته د هزرکرنا ئهرینیدا یا کو خیر و خوهشییی بو جقاکی و مروقان دخوازت.

راغبی ئهصفه هانی د کتیبا (المفردات فی غریب القرآن) دا ل دوّر تیگه هی (چاکسازی) یی دبیّرت: (الاصلاح ضد الفساد) (چاکسازی درّی خرابکاری و گهنده لییییه)، ئانکو: پهیقا چاکساز (مصلح) دکه قته به رانبه رپهیقا خرابکار (مفسد).

و ل دریژییا دیروّکی داخواز ژ باوهرداران هاتییهکرن کو نهو چاکخواز بن و خوه ژ خرابکارییی دوور بیّخن، خودایی مهزن دبیّژت: ﴿وَقَالَ مُوسَىٰ لِأَخِیهِ هَـرُونَ ٱخۡلُفۡنی

فِي قَوْمِي وَأُصَلِحْ وَلَا تَتَّبِعْ سَبِيلَ ٱلْمُفْسِدِينَ ﴾ الأعراف/ ١٤٢ ، ثانكو: مووسايي (سلاڤ لي بن) گؤته برايي خوه هاروون: د ناڤ مللهتي مندا تو ل شوونا من به، و چاكييي بكه و نهكه قه دوو ريبازا خرابكاران.

و دراتييا چاكسازييي ئيك ر سالوخهتين دوروو و خرابكارانه، خودايي مهزن دبيرت: ﴿ وَإِذَا قِيلَ لَهُمۡ لاَ تُفۡسِدُواْ فِي ٱلْأَرۡضِ قَالُوۤاْ إِنَّمَا خَنْ مُصۡلِحُونَ ﴿ وَإِذَا قِيلَ لَهُمۡ لاَ تُفۡسِدُواْ فِي ٱلْأَرۡضِ قَالُوٓاْ إِنَّمَا خَنْ مُصۡلِحُونَ ﴾ أَلاّ إِنَّهُمۡ هُمُ

ٱلْمُفْسِدُونَ وَلَكِن لا يَشَعُرُونَ ﴿ البقرة /١١ ، ثانكو: دەمى بۆ دوروويان دئيتهگۆتن: خرابكارييى د ئەردىدا نەكەن، ئەو دېيژن: ھەما ئەم چاكسازين، ب راستى خرابكار ئەون، بەلى ئەو پى ناھەسن.

چاكساز و خرابكار د تەرازوويا خودى يا دادپەروەردا وەكھەڤ نينن، خودى دبيرت: ﴿ أَمْ خَعِلُ ٱللَّهُ عَلَى اللَّهُ اللَّالِي اللَّهُ اللَّهُ اللَّهُ اللَّهُ اللَّهُ اللَّهُ اللّه

كَٱلْفُجَّارِ ﴾ ص/۲۸ ، ثانكو: ئەرى ما ئەم كەسىن باوەرى ئىنايىن و چاكى كرىن دى وەكى وان لى كەين ئەوين خرابى د ئەردىدا كرين؟

خودایی مهزن فهرمانی ددهت، کو پشتی چاکییی ئهم خرابییی د ئهردیدا به لاق نه که ین: ﴿ وَلَا تُفْسِدُواْ فِی ٱلْأَرْضِ بَعْدَ إِصَلَحِهَا ﴾ الأعراف/ ٥٦ ، ئانکو: پشتی چاکبوونا ئهردی هوون خرابییی تیدا به لاف نه که ن.

خرابکاری و گهندهلی د قورئانیدا

وه کی مه گۆتی، د قورئانیدا تیگه هی (چاکسازی) بهرانبه ر تیگه هی (خرابکاری) دئیت، و دا ئه م پتر قی تیگه هی ناس بکه ین، دقیت رامانا وی بزانین، راغبی ئه سفه هانی د پیناسه ییا خرابکاریییدا دبیژت: (ئه و ده ربازکرنا سینورین ناقنجییییه د هه ر تشته کیدا).

پسیار:

د قورئانيدا تيكهها (چاكسازى)يي مهعنهيهكا فرههتر ههيه، نهو چ مهعنهيه؟

دان و ستاندن:

((چاکسازی تیگهههکا سهرهکییا پهروهردهیا سیاسی و جفاکی یا ئیسلامییه)). قی گوتنی شروقه مکه.

وانهيا دههي

هاریکارییا ژار و خیزانان

ئیسلام گرنگییه کا مهزن دده ته ته خه یا دهستکورت و ژاران د جقاکیدا، و ئه و دووکه قتیین خوه پالدده ت کو ههرده م ئه و پشته قانییا وان بکه ن، و هه وجه یین وان بجه بین ن، و حالی وان خوه ش بکه ن، له و دقیت جقاک و ده وله ت ژ ئالیی سیاسی و جقاکی قه ل سهر قی چه ندی بینه پهروه رده کرن، و دقیت سیاسه تا گشتی ژی د خیرا قی ته خه ییدا بت، و کار بق هندی بیته کرن هه ژارییا وان به رده وام نه بت ب ریکا په یدا کرنا ده لیقه یا کاری و دابینکرنا جقاکی بق وان.

ئيسلام و گرنگيدان ب تهخهيا ژار و خيزان

قورئانا پیروّز د گهلهک ئایهتاندا بهری مه ددهته گرنگیدانی ب تهخهیا دهستکورت و خیزان و ژار و لاواز د جقاکیدا، و ئهو وی چهندی دکهته نیشانا راستگویییا باوهرییا باوهرداری، خودایی مهزن دبیّرت: ﴿أَرَءَیْتَ ٱلَّذِی یُکَذِّبُ بِٱلدِّینِ شَ فَذَالِلَکَ

ٱلَّذِكِ يَدُعُ ٱلْيَتِيمَ ﴿ وَلَا يَحُضُ عَلَىٰ طَعَامِ ٱلْمِسْكِينِ ﴾ الماعون/١-٣ ، ثانكو:

ئەرى تە ئەو دىتىيە، ئەوى باوەرى ب رۆۋا دووماھىيى نەئىنت؟ ئەو، ئەو كەسە ئەوى ئىدىنى بەئىنىت؟ ئەو كەسە ئەوى ئىتىمى ب پاشقە دبەت، و خەلكى پال نادەت كو خوارنى بدەنە ۋار و خىزانان. و دبىرت:

﴿ مَا سَلَكَكُمْ فِي سَقَرَ ﴿ قَالُوا لَمْ نَكُ مِنَ ٱلْمُصَلِّينَ ﴿ وَلَمْ نَكُ نُطِّعِمُ

ٱلْمِسْكِينَ ﴿ وَكُنَّا خَنُوضُ مَعَ ٱلْحَابِضِينَ ﴿ المدثر/٤٢-٤٥ ، ثانكو: وان پسيار ژ دۆژههييان كر: ئهو چ بوو هوون برينه دۆژههن وان گۆت: چونكى ئهم ژ نقيژكهران نهبووين، و مه خوارن نهددا ههژاران، و ئهم د گهل سهرداچوويان بووين و مه وهكى وان دگۆت.

و د ئايهته كا ديدا خودايي مهزن فهرماني ل مه دكهت كو ئهم چاكييي د گهل دايباب و كهسين ههوجه بكهين، دهمي دبيژت: ﴿وَٱغۡبُدُواْ ٱللَّهَ وَلَا تُشۡرِكُواْ بِهِ ـ شَيَّا ۖ وَبِٱلْوَالِدَيْنِ كهسين ههوجه بكهين، دهمي دبيژت: ﴿وَٱغۡبُدُواْ ٱللَّهَ وَلَا تُشۡرِكُواْ بِهِ ـ شَيَّا ۖ وَبِٱلْوَالِدَيْنِ إِلَّهُ اللَّهَ وَلَا تُشۡرِكُواْ بِهِ ـ شَيَّا ۖ وَبِٱلْوَالِدَيْنِ إِلَّهُ اللَّهُ وَلَا تُشۡرِكُواْ بِهِ ـ شَيَّا اللَّهُ وَالْمَسَاكِينِ وَٱلْجَارِ ذِي ٱلْقُرْبَىٰ وَٱلْجَارِ ٱلْجُنْبِ

وَٱلصَّاحِبِ بِٱلْجَنْبِ وَٱبْنِ ٱلسَّبِيلِ وَمَا مَلَكَتْ أَيْمَنْنُكُمْ أَ إِنَّ ٱللَّهَ لَا يُحِبُّ مَن كَانَ

خُتَالاً فَخُورًا ﴿ النساء / ٣٦ ، ثانكو: پهرستنا خودي بكهن و چو ههڤپشكان بو وى چي نهكهن، و چاكييي د گهل دايباب و مروٚڤين خوه يين نيزيك بكهن، ههر وهسا د گهل ئيتيم و ههژار و جيراني مروٚڤي ههوه، و جيراني ل بهر تهنشتا ههوه، و ههڤالي ب رهخ ههوه ههوه هه و د يو ينقنگ و ئهو كهسين ل بن دهستين ههوه. ب راستي خودي حهز ژ وي ناكهت ئهوي خوه مهزن بكهت و زيده شانازييي ب خوه ببهت.

و پیغهمبهر (سلاف لی بن) دبیّژت: ((لیس بالمؤمن الذی یبیت شبعاناً و جاره جائع الی جنبه)) تهبهرانی و بهیههقی قهدگوهیّزن، ئانکو: ئهو نه باوهردارهکی دورسته ئهوی بنقت تیر، و جیرانی وی برسی بت.

و دبیّژت: ((أیما أهل عرصة بات فیهم امرؤ جائع فقد برئت منهم ذمة الله)) ئبن ئهبی شیبه قددگوهیّزت، ئانکو: خودی یی بهرییه ژخهلکی وی جهی کهسهک د ناف واندا بنقت برسی.

و پیغهمبهری (سلاف لی بن) د دوعایه کا خوه دا دگوت: ((اللّهم إنّی أعود بِكَ من الكُفْرِ و الفَقَرِ)) ئانكو: خودیوو، ئه زخوه ب ته دپاریزم ژ کوفری و هه ژارییی. به لی بو خوه شکرنا دلین ژار و خیزانان، وی د دوعایه کا دیدا داخواز ژ خودی دکر کو ئه و وی بده ته د گه ل ژار و خیزانان، د گه ل وان بمرینت، و ل مه حشه ری د گه ل وان کوم بکه ت.

يَوْمِ ذِي مَسْغَبَةٍ ﴿ يَتِيمًا ذَا مَقْرَبَةٍ ۞ أَوْ مِسْكِينًا ذَا مَثْرَبَةٍ ۞ البلد/١٦ - ١٦ ،

ئانكو: قيّجا بلا وى مروّقى ب خەرجكرنا مالى خوه، خوه ژ ئاستەنگا ئاخرەتى دەرباز كربا، دا ئەو پشتراست بووبا. و تو چ دزانى ئاستەنگا ئاخرەتى چيە، وخەلك ب چ ژى دەرباز دېن؟ ئەو ئازاكرنا گەردەنەكى ژ عەبدىنىيىيە. يان دانا خوارنىيە ل رۆژەكا برسا وى دروار، بۆ ئىتىمەكى مرۆقى مرۆقى بت، يان ھەۋارەكى چو تشت نەبن.

و ل قَيْرِيّ ئهم دشيّين كورتييا مهرهما ڤي ئايهتيّ د ڤان خالاندا كورت بكهين:

- ١- ئيسلام دووكه ڤتييين خوه يالددهت كو د ههوارا دهستكورت و هه ژاران بچن.
- ۲- ئیسلام خهما ژار و خیزانان دکهته خهما جڤاکێ، و ئهو وێ چهندێ دکهته پیڤک بۆ باوەرییا موسلمانی، دا ئهو دلخوهش نهبت، هندی مرۆڤێن ههوجه و ژار و دەستكورت د جڤاکێدا ههبن، كو دا ئهو د ههوارا وان بچت ئهگهر بشیّت، یان ژی پشکدارییا وان د خهما واندا بکهت، و دوعایا خیرێ بۆ وان بکهت.
- ۳- ههژاری گرفتارییه کا جقاکییه، دقیت ئهم ههمی پشکدارییی د چاره کرنا ویدا بکهین، دا ههژاری نهمینت، کهرامه تا مروّقی بیته پارزتن، و ئیسلام دووکه قتییین خوه پالدده ت کو ئهو کاری بکهن و چهله نگ بن، و ژیانه کا سهرفه راز پهیدا بکهن.
- پارزتنا ههست و کهرامه تا هه ژاران هه تا وی پوژی یا ئه و تیدا ژ قی په وشی ده ردکه قن،
 ئه رکی هه می موسلمان و وه لاتیبانه، هه روه سا ئه و ئه رکی ده زگه هی حوکمه تیده.
- ه- دقیت کار بق هندی بیتهکرن دادییا جقاکی ب جه بیت، و بارودوّخ و ژیانه کا باشتر بق تهخه یا هه ژاران پهیدا ببت.

پسیار:

- ئەركى باوەرداران بۆ بەرگرىيا دياردەيا ھەۋارىيى چيە؟

دان و ستاندن:

((ئیسلام گرنگییهکا مهزن ددهته تهخهیا دهستکورت و ههژاران د جڤاکیدا، و نهو دووکهڤتییین خوه پانددهت کو ههردهم نهو پشتهڤانییا وان بکهن، و ههوجهییین وان ب جه بینن، و رهوشا وان خوهش بکهن). ڤێ گوتنێ ب کورتی شروٚڤه بکه.

ومرزي دويي

وانهيا يازدهيي

نيسسلام و ديموكراسسي

ل وی دەمی بهحسی پهیوەندىيا ئىسلام و سیاسهتی، و بهایین ئیسلامی و سیاسی یین بلند دئیتهکرن، نابت بهحسی دیتنا ئیسلامی بو دیموکراسییی نهئیتهکرن، وهک ئاوایهکی حوکمداری و ریقهبرنا جقاکی، ب تایبهتی دهمی ئهم دبینین قی دیتنی شیلی دبینین ل نک ئیسلامی و علمانییین توند پیکفه، ئهف ههردو دهستهکه دبینن کو ئیسلام و دیموکراسی قهت ئیکدو ناگرن، و د چو خالاندا ناگههنه ئیک، ههر چهنده تیگههشتنهکا زانستی و ئیسلامی یا ناقنجی و هه قچهرخ قی بوچوونی قهبوول ناکهت، و هندی دگههینت کو گیانی ئیسلامی و بهایین وی یین بلند د هندهک لایاندا د گهل دیموکراسییی دگونجن، و وی وهکی دهستکه قتییه کی مروقینییی دهه ژمیرت.

ينناسه و ناڤهروٚكا ديموكراسيين

گەلەك پێناسە بۆ پەيڤا (ديموكراسى) ھەنە، كو د بنياتدا پەيڤەكا يەونانىيە ژ دو پارچەيان پێك دئێت: (ديمۆس Demos) ئانكو: مللەت، و (كراتۆس Kratos) ئانكو: حوكم و دەستھەلات، و ھەردو پێكڤه رامانا: (دەستھەلاتا مللەتى) ددەن، بەلى پێدڤىيە ئەم بزانىن كو پێناسەيێن نوو بۆ ديموكراسييێ ژ ڤێ پێناسەيا يەونانى يا كەڨن دەربازبووينە، ئەوا زێدەتر بۆ وێ ديموكراسييا ئێكسەر دھاتە گۆتن ئەوا كو نوكە نەمايى پشتى ديموكراسييا نوێنەراتييێ جھێ وێ گرتى، ئەوا ھندێ دگەھينت كو مللەت ئێكسەر حوكمى ل خوە ناكەت، بەلكو ئەو ب رێكا نوێنەرێن خوە ئەوێن ھلبژارتى حوكمى دكەت.

هزرقانی فهرهنسی (موّریس دووقهر جییّه) د پیناسهیا دیموکراسیییّدا دبیّژت: (دیموکراسی: سیستهمه که حوکمه ت تیّدا ل سهر بناخهیی پترییا پهرلهمانی دئیّته ئاقاکرن، و مافی دهربرینی بو کیّماتییی پاراستییه، ههر وهسا ریّز ل جودابوونا بیر و باوهران دئیّته گرتن، د گهل پارزتنا وهکهه قییا ههمی وه لاتییان)).

ل سەر قى بناخەيى ئەم دشىين بىۋىن: دىموكراسى رەنگەكى حوكمكرنىيە، يان رىكەكا تايبەتە بۆ گەھشتنا بريارىن حوكمەتى، و ل بەر رۆناھىيا قى بىناسەيى حوكمەتا دىموكراسى دقىت ئەق سالۆخەتە ل نك ھەبن:

۱ - ومکهه قییا سیاسی: ئانکو دقیت ههر وه لاتییه کی ب وه کهه قی و بی جوداهی، ده لیقه یا پشکدارییی د داریتنا بریارا سیاسیدا هه بت.

۲ – بهرسقدانا حوکمهتی بو داخوازین مللهتی: ئانکو حوکمهتا دیموکراسی ئهوا ژ رهخی وهلاتییانقه، دقیت حهز و داخوازین مللهتی ب جه بینت، چونکی ئهو د پیش وانقه حوکمی دکهت.

۳ - حوکمی پتران و مافی کیمتران: دهمی نوینهرین مللهتی ههمی ل سهر گوتنه کی پیک نهئین، کانی پیدقییه حوکمه چ بکه چ بان چ نه که چ، پیقکی ئیکلاییکرنی وی دهمی بو پترانه، ئانکو: پتران چ گوت گوتنا وان دی ب جه ئیت، و بته بریارا سیاسی یا رهسمی یا کار پی دئیته کرن، بهلی مافی دربرین و هه قرکی و چاقدیرییی ژ یین کیمتر نائیته ستاندن، چونکی دبت ل هلبژارتنین داهاتی یین کیم پتر لی بین. و د ههر حاله کیدا دو روو بو دیموکراسییی ههنه:

- ١- سيستهمه كه بق حو كمرانييي.
- ۲- كۆمەكا دەزگەھانە كارى وان ب دەستقەئىنانا دو داخوازىن سەرەكىيە:

ئـ شیانا دەربرینی ژبیر و بۆچوونا پترییی، ددانا بەرسفیدا ژپسیارا کانی کی دی نوینهراتییا مللهت و وهلاتییان کهن، و چاوا ئهو دی حوکمی ب ریقه بهن، و ئه داخوازه هندی پیدقی دکهت کو ئازادییا دامهزراندنا پارتین سیاسی و مافی هلبژارتن و دهنگدانا سهربهست ههبت.

ب- پهیداکرنا وان پرتکین کهفالهتی ددهن کو نوینه دی وی ب جهد ئین یان دهنگده رین وان ژی هیشی دکهن، و د شیاندا بت ههر جاره کا وان ئه څ چهنده نه کر و ب کار و ئهرکی خوه پانه بوون ئه و بینه گوهاپتن، ئه څه ب پیکا چا شدیرییا ملله تی ل سهر دهستهه لاتی، و قه گوهازتنا ئاشتییانه بو حوکمرانییی د گهرین داهاتی یین هلبژارتناندا.

ناقه پوکا دیموکراسییی، و دوور ژ مـ ژ و مورانا زاراق و پیناسهیان، ئـهوه هندهک میکانزم و پیک و ئاوا بینه پهیداکرن، وهلاتی ب پیکا وان بشین ب ئازادی سیستهمی خوه یی سیاسی و حوکمپانییی هلبژیرن، و کهس ب زوری و دوور ژ حـهز و داخوازا وان چـو رهنگین حوکمرانییی ل سهر وان نهسهپینت.

ههر وهسا ناقه پوکا وی نهوه جوداهییا هزری و سیاسی و چاقدیرییا مللهتی ل سهر دهستهه لاتی بیته دابینکرن، ل دووق دهستووره کی مهدهنی یی ماف و ئازادییا وه لاتییان بپاریزت، و ل دهمی پیلینانا قی دهستووری ژ بهری دهستهه لاتیقه نوینه رین مللهتی مافی گوهارتنا دهستهه لاتی هه بت.

دیسا ناقه و کا دیموکراسییی ئهوه سیستهمه ک بیته دانان، د ناقدا پارت و هیزین سیاسی بشین ململانه کا یاسایی و ئاشتیانه بکهن، دا کو دهستهه لاتی ب دهست خوه قه بینن، و چو هیزان ماف نینه توندی و فیلبازییی ب کار بینن، دا دهستهه لاتی بیخنه دهستی خوه، یان به رده و به بینن، چونکی ئهو کاری ملله تی ب تنییه، و ئه قه هندی دگه هینت کو گوهارتنا دهستهه لاتی، ب تنی ب ریکا هلبژارتنیه.

وانهيا دوازدميي

ومكهه ڤييا ملاه تان ب ديتنا ئيسلامي

ب دیتنا ئیسلامی، گهل و مللهت وهکهه قن، و چو ملله تین خودی یین هلبژارتی نینن، چونکی ئیسلام پهیامه کا جیهانییه بق ههمی گهل و ملله تان، و ئه و بق ملله ته کی تایبه ت یان ده قهره کا دهستنیشانکری نه هاتییه، له و ههر که سه کی هزر بکه تئیسلام پهیاما تایبه ت و ملکی ملله ته کی دهستنیشانکرییه ئه و خهله ته و وی د قیت مفایه کی سیاسی بق خوه ژئیسلامی و هربگرت، و ستوونه ماکا قی دیتن و بقچوونا ئیسلامی، ئه و راستیه نه:

١ - ب ديتنا ئيسلامي بنهكۆكي ههمي مللهتان ئيكه:

مروّق ههمی ژ ئاخی چینبووینه، نه کو هنده ک ژ زیری و هنده ک ژ ئاخی، ئانکو ئیسلام باوهرییی ب ئیکبوونا نفشی مروّقی دئینت، ههر چهنده زمان و رهوشهنبیرییا ههر ملله ته کی تایبه ت و جودایه. ب رامانه کا دی د مروّقینییدا ملله تهمی وه کهه قن، و که س ژ که سی چیتر نینه، و ب قی چهندی ئیسلام وان ههمی دیتنین ره گهزیه ریس ب پاشدا دبه ت، ئهوین کو ل دریژییا دیروکا مروّقان پهیدابووین، ئهوین هزر دکه ن کو هنده ک ملله ت ژ هنده کین دی چیترن، و ریکی بو وان خوه ش دکه ن کو جه و واری ملله تین دی بنده ستی خوه بداننه سهر خیر و خیراتین وان.

خودايي مهزن دبيد ت: ﴿ يَنَأَيُّهُا ٱلنَّاسُ إِنَّا خَلَقْنَكُم مِّن ذَكَرٍ وَأُنثَىٰ وَجَعَلْنَكُمْ شُعُوبًا وَقَبَآبِلَ لِتَعَارَفُوا ۚ إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِندَ ٱللَّهِ أَتْقَنَكُمْ ﴾ الحجرات/١٣.

٢- جوداهييا مللهتان ژ ئيرادهيا خودييه:

خَلْقُ ٱلسَّمَ وَاتِ وَٱلْأَرْضِ وَٱخْتِلَفُ أَلْسِنَتِكُمْ وَأَلْوَانِكُرْ ۚ إِنَّ فِي ذَالِكَ لَا يَئتٍ لِّلْعَالِمِينَ ﴾

(الروم/۲۲)، ئانكو: ئافراندنا ئەسىمان و ئەردى، و جودابوونا زمان و رەنگىن ھەوە ژ نىشانىن مەزنىيا خودىنە، و ئەقە نىشان و بەلگەيە بىۆ زانايان. مەعنا: ھەبوونا جوداھىيى د ناقبەرا عرف و عەدەتىن مللەتاندا ئىرادەيا خودايىيە، وى ئەق چەندە حەزكرىيە، و ئەو ھەمى كارى ھاتىيەكرن و دئىتەكرن دا ناسىنامەيا مللەتەكى بىتە گوھارتن، يان زمان و رەوشەنبىرىيا وى بىتە ژ بن برن، ل بن ھەر ناقەكى بت، ئەو دېتە

دژاتی بۆ بناخهیین ئیسلامی، و ب دیتنا ئیسلامی ئهو سیاسه ته کا دژی مروّقینییییه، چونکی ئه و هزره کا رهگهز پهریسه.

ب دیتنا ئیسلامی، و ههر وهکی ژ ئایهتا سوّرهتا (الحجرات) ئهوا بوّری ئاشکهرا دبت، ئهو جوداهییین د ناقبهرا گهل و مللهتاندا ههین، ژ بلی کو ئهو ئیرادهیا خودایییه، ئهو بوّ هندییه ژی، دا مللهت ئیکدو بناسن، و ریزی ل تایبهتمهندییین ئیکدو بگرن، دا پیکقه بهختهوهر بژین، و پهیقا (لتعارفوا) ئهوا د ئایهتیدا هاتی پیکقهژیان و وهکههقییا مللهتان بهرچاف دکهت.

ئەنجامى وەكھەقىيا مللەتان ب دىتنا ئىسلامى

۱- قەدەغەكرن و دژاتىيا ھەر ھزر و رىنباز و رەفتارەكا مللەتەكى ب سەر مللەتەكى دى بىخت، يان كارى بۆ ھندى بكەت كو وەكھەڤىيا مللەتان راكەت، چونكى ب دىتنا ئىسلامى چو مللەت ژ چويان باشتر نىنن، وەكى پىغەمبەر (سلاڤ لى بن) دبيرت: ((لا فضل لعربي على أعجمي ولا اعجمي على عربي ولا لأبيض على أحمر إلا بالتقوى و العمل الصالح)) ، ئانكو: يى عەرەب ژ يى نەعەرەب باشتر نىنه، ئەگەر ب تەقوايى ژ يى نەعەرەب باشتر نىنه، ئەگەر ب تەقوايى نەبت.

و ئیسلام دەمارگیری و دفنبلندییا ئووجاخ و عهشیرهت و دهقهران، ژ نهفامی و نهزانینی دههژمیّرت، چونکی ئهو سهری دکیّشته نهوهکههقییی. و ب دیتنا ئیسلامی ههمی گهل و مللهت وهکی ئیّک خودان مافیّن سیاسینه، و ههر ئیّک ژ وان مافیّ چارهنقیسی ههیه، و گاقا قهبارهیا خوه یا تایبهت ههبت، و سهربهست پهیوهندیییّن خوه د گهل دهوروبهری خوه گریّدهت. چونکی نههیّلانا وهکههقییا مللهتان د مافاندا، نههیّلانا وی وهکههقیییه ئهوا خودی دایبیه وان، ئانکو ئهو دژاتییا حهز و ئیرادهیا خودیّیه.

۲- بۆ تنگههشتنا (وەكههڤىيىق) دڤنت واقعى نوكه بەرچاڤ بنته وەرگرتن، ژبەر كو ئەم نوكه ل سەردەمى دەولەتىن نەتەوەيى دژين، و ئەڤ دەولەتە ھەمى ئەندامن د ريخراوا (نەتەوەيىن ئىكگرتى)دا، و بىباركرنا مللەتەكى ژ ماڧى وى يى سىاسى و ئابۆرى و جڤاكى و نەتەوەيى دبته دژاتى بۆ بناخەيى (وەكھەڤىيا ئىسلامى)، و بنەجھكرنا دادىيا سىاسى و جڤاكى.

۳- خەبات ژ بۆ قەگەراندنا ھەقسەنگىيا پەيوەندىيان د ناقبەرا مللەتاندا، و وەكھەقىيا مافان، كارەكى رەوايە. و ب دىتنا ئىسلامى ئەو پشكەكە ژ خەباتى دژى ستەم و زۆردارىيى، چونكى نەوەكھەقى، ژىدەرى مەزنى ستەم و زۆردارىيىيە. و ستەم د ئىسلامىدا كارەكى قەدەغەكرىيە، و ستەملىكرىيان مافى بەرگرىيى ژ مافى خوە ھەيە. خودايى مەزن

دبين وَمَا لَكُمْ لَا تُقَايِبُونَ فِي سَبِيلِ ٱللهِ وَٱلْمُسْتَضَعَفِينَ مِنَ ٱلرِّجَالِ وَٱلنِّسَآءِ وَٱلْمُسْتَضَعَفِينَ مِنَ الرِّجَالِ وَٱلنِّسَآءِ وَٱلْوِلْدَانِ ٱلَّذِينَ يَقُولُونَ رَبَّنَآ أَخْرِجْنَا مِنْ هَاذِهِ ٱلْقَرْيَةِ ٱلظَّالِمِ أَهْلُهَا وَٱجْعَل لَّنَا مِن لَّدُنكَ نَصِيرًا ﴿ النساءُ ٧٠.

١- نه وه کهه قییا گهل و ملله تان، و ژوان ملله تین موسلمانان، برایینیا ئیسلامی و مروقینییی ژمه عنایی قالا د که ت، چونکی ئه و دبته ئه گهر، کو هنده که ملله تین بلنده ست هنده که ملله تین دی یین ژار و بنده ست بیبار بکه ن ژئازادی و مافین وان، و هنگی چو مه عنا بق مافان نامینت، و وه کهه قی دبته درووشمه کی بی ناقه پوک، و مساتی نه بت کو مفایی وان ملله تین بلنده ست د وی درووشمیدا هه بت. له و هه رکه سه کی مافی وه کهه قییی بو گهلین موسلمان نه بینت، ئه و د هلگرتنا درووشمی برایینییا ئیسلامیدا راستگونینه.

ه- وهکهه قی ستوونه کا دادپهروهرییییه، و نهبوونا وهکهه قییی ل جهه کی و دهمه کی نیشانا نهبوونا دادپهروهرییییه، کو تیک ژ بناخهیین سهره کییین تیسلامی و تایینین دی و پهوونا دادپهروهرییا مروقانه. و باوه ری ب دادپهروه ییا تیسلامی و بناخهیین وی، باوه رییه ب وهکهه قییا گهل و ملله تان د ماف و ده ربرینیدا.

آ- بناخهیی وه کهه قیبا ملله تان د ئیسلامیدا سیسته مه کی ده وله تی یی وه سا دخوازت، کو ل به ر سیبه را وی نه ب تنی ده وله ت وه کهه ف بن، به لکو سه ره ده ریبه کا وه کهه ف د گه ل ملله تان ژی بیته کرن. و سه ره ده ریبا ب برایینی و ئاشتی و ته ناهی و هاریکارییا نیشده وله تی فی سیسته می دخوازت، دا ئه و وه کهه فی پهیدا ببت، ئه وا - مخابن - هه تا ئه فرق ب ده ست ملله تین ژار و بنده ست نه که فتی.

پسیار:

١- ب ديتنا ئيسلامي ومكههڤييا مللهتان چ ئهنجام بو ههنه؟

٢- بۆچ ب دیتنا ئیسلامی چو مللهتین خودی هلبژارتی نینن؟

دان و ستاندن:

ل دوّر (ومکهه قیبا ملله تا و ملله تان) دیتنا ئیسلامی و دیتنیّن جیهانی ییّن نوو هه قبه ری (به رانبه ری) هه ق (ئنک) مکه.

یشکا سیّیی

سالۆخەتىن گشتى يىن دىتنا ئىسلامى بۆ سىستەمى ئابۆرى

﴿ وَٱبْتَغِ فِيمَآ ءَاتَنكَ ٱللهُ ٱلدَّارَ ٱلْأَخِرَةَ وَلَا تَنسَ نَصِيبَكَ مِنَ ٱلدُّنْيَا فَأَحْسِن تَنسِيبَكَ مِنَ ٱلدُّنْيَا فَأَحْسِن وَأَحْسِن مَن اللهُ إِلَيْكَ وَلَا تَبْغِ ٱلْفُسَادَ فِي كَمَآ أَحْسَنَ ٱللهُ إِلَيْكَ وَلَا تَبْغِ ٱلْفُسَادَ فِي الْأَرْضِ إِنَّ ٱللهَ لَا يُحِبُ ٱلْمُفْسِدِينَ ﴿ ﴾ الْأَرْضِ إِنَّ ٱللهَ لَا يُحِبُ ٱلْمُفْسِدِينَ ﴿ ﴾

القصيص ٧٧

وانهيا سيزدهيي

بناخەيين ديتنا ئيسلامى بۆ مەسەلەيين ئابۆرى

ديتن و بۆچوونا ئىسىلامى ل دۆر مەسىەلەيين ئابۆرى ل سەر كۆمەكا بناخەيان ئاقاكرىيە، ئەو ژى ئەقەنە:

۱- بناخهین جهنشینیین: ئانکو گهردوون و ههر تشته کی د نافدا ملکی خودییه، و مروف ل سهر ئهردی جهنشینین: ﴿وَإِذْ قَالَ رَبُّلِکَ لِلْمَلَتِهِكَةِ إِنِّى جَاعِلٌ فِي ٱلْأَرْضِ خَلِيفَةً ۖ قَالُوٓا مُهُ عَلَى مِن يُفْسِدُ فِيهَا وَيُسْفِكُ ٱلدِّمَآءَ وَخَنْ نُسَبِّحُ بِحَمْدِكَ وَنُقَدِّسُ لَكَ قَالَ إِنِّيَ اللّهِ مَا مَن يُفْسِدُ فِيهَا وَيُسْفِكُ ٱلدِّمَآءَ وَخَنْ نُسَبِّحُ بِحَمْدِكَ وَنُقَدِّسُ لَكَ قَالَ إِنِي اللّهِ مَا مَن يُفْسِدُ فِيهَا وَيُسْفِكُ ٱلدِّمَآءَ وَخَنْ نُسَبِّحُ بِحَمْدِكَ وَنُقَدِّسُ لَكَ قَالَ إِنِي اللّهِ مَا مَن يُفْسِدُ فِيهَا وَيُسْفِكُ ٱلدِّمَآءَ وَخَنْ نُسَبِّحُ بِحَمْدِكَ وَنُقَدِسُ لَكَ قَالَ إِنِي اللّهِ مَا مَن يُفْسِدُ فِيهَا وَيُسْفِكُ ٱلدِّمَآءَ وَخَنْ نُسَبِّحُ اللّهَ اللّهَ اللّهُ اللّهِ مَا اللّهُ اللّهُ اللّهُ اللّهَ اللّهُ اللّهُ اللّهُ اللّهَ اللّهُ اللّهُ

أُعْلَمُ مَا لاَ تَعْلَمُونَ ﴿ البقرة / ۳۰ ، ئانكو: دەمى خودايى تە گۆتىيە ملياكەتان: ئەز دى مللەتەكى دانمە ئەردى، ھندەك ژوان بۆ ئاڤاكرنا وى جىڭرىيا ھندەكان دى كەن، وان گۆت: خودىوق، مفايى ئافراندنا ئەڤىن ھە بۆ مە بىر، ھەر چەندە كارى وان د ئەردىدا خرابكارى وخوينرىتنه و ئەم د فەرمانا تەدانه، و كارى مە ھەردەم پاككرنا تەيە ژھەر كىماسىيەكى و مەزنكرنا تەيە ب ھەمى سالۆخەتىن مەزنىيى؛ خودى گۆتە وان: يا ئەز دزانم ھوون نوزانن.

و دو خال ل سهر قى بناخهيى دئينه دانان:

ئ – مالداری مافه کی بی توخووب نینه، به لکو ئه و دان و قه نجییا خودییه، له و دفیت ب باشی سهره ده ری د گهل بیته کرن، و ب رهنگه کی وه سا مفا ژی بیته و هرگرتن کو خیر و خوه شی پی بگه هته خودانی مالی و جفاکا مروّفان.

ب- ئارمانج ژ مالدارىيى ئاڤانكرنا ئەردى و خوەشكرنا ژيانا خەلكى وييە.

۲- بناخهین بهرپرسیین ل روزا قیامهتی: دیتنا ئابورییی د ئیسلامیدا ل سهر وی چهندی دئیته ئاقاکرن، خهلکی باوهری ههبت کو پیشقهبرن و وهرارا ئابوری، و سهرهدهرییا دادپهروهر و پاک تشتهکی باشه، چونکی ئهو دبته ژیدهری مفادارییا دورست، خودایی مهزن دبیژت:

﴿ وَٱبْتَغِ فِيمَا ءَاتَىٰكَ ٱللَّهُ ٱلدَّارَ ٱلْأَخِرَةَ وَلَا تَنسَ نَصِيبَكَ مِنَ ٱلدُّنْيَا وَأَحْسِن وَابْتَغِ فِيمَا ءَاتَىٰكَ ٱللَّهُ ٱلدُّنِيَا وَأَكْسَدِينَ ﴿ وَلَا تَنسَ اللَّهُ لِا يُحِبُ ٱلْمُفْسِدِينَ ﴿ وَلَا تَبْغِ ٱلْفَسَادَ فِي ٱلْأَرْضِ ۚ إِنَّ ٱللَّهَ لَا يُحِبُ ٱلْمُفْسِدِينَ ﴿ وَكَا تَبْغِ ٱلْفَسَادَ فِي ٱلْأَرْضِ ۚ إِنَّ ٱللَّهَ لَا يَحُبُ ٱلْمُفْسِدِينَ ﴿ وَلَا تَبْغِ ٱلْفَسَادَ فِي ٱلْأَرْضِ ۗ إِنَّ ٱللَّهَ لَا يَحُبُ ٱلْمُفْسِدِينَ ﴿ وَلَا تَبْغِ الْفَسَادَ فِي ٱلْأَرْضِ ۗ إِنَّ ٱللَّهَ لَا يَحُبُ ٱلْمُفْسِدِينَ ﴿ وَاللَّهُ لَا يَعْفِي اللَّهُ الللّهُ اللَّالَالَ اللّهُ الللّهُ اللّهُ الللللّهُ اللّهُ اللّهُ اللّهُ اللّهُ اللّهُ اللّهُ ال

القصص / ۷۷ ، ئانكو: ب وى مالى خودى دايه ته، تو خيرا ئاخرهتى بۆ خوه بخوازه، و تو بارا خوه ژ دنيايى ژى ژ بير نهكه، كو خوهشييى ب تشتى حهلال ببهى بى زيدهگاڤى، وتو ب دانا خيران قهنجييى د گهل خهلكى بكه، ههر وهكى خودى ب ڤى ههمى مالى قهنجى د گهل ته كرى، و تشتى خودى ل سهر ته حهرامكرى ژ تهعدايييى ل سهر خهلكى تو نهكه، هندى خودييه حهز ژ خرابكاران ناكهت.

گریدانا مالی ب خرابکاریییقه د قی ئایهتیدا، ئیشارهتهکه بو هندی، کو چ گاقا بازرگانی ژ دهرقهیی چارچوقی دینی هاتهکرن، و مال و سامان هاته کومکرن و د ریکا مفایی گشتیدا نههاته خهرجکرن، ئهو دی بته دهرگهه بو ستهم و گونهه و خرابییی. و ل سهر قی بناخهیی ژی دو خال دئینه دانان:

ئـ مروّق ب خوه چاقديرييا خوه بكهت، و حسيبي د گهل خوه بكهت.

ب- بالدان ژبۆ كارى چاك ئەوى د قى دنيايىدا بەرھەم يىقە بىت.

۳- بناخهیی ناڤنجییی: ئیسلام داخوازی ژ دووکهڤتییین خوه دکهت کو ئهو د ژیانیدا ناڤنجی بن، ئانکو: مروٚڤ ل ناڤبهرا خوهدوورکرنی ژ خوهشییین دنیایی، و زهعیکرنا مالی زیده بق ب دهستڤهئینانا خوهشی و ئارهزوویان ناڤنجی بن.

خودايي مهزن دبيرت: ﴿وَلَا تَجْعَلْ يَدَكَ مَغْلُولَةً إِلَىٰ عُنُقِكَ وَلَا تَبْسُطُهَا كُلَّ ٱلْبَسْطِ

فَتَقَعُدَ مَلُومًا مُحَسُورًا ﴿ الإسراء / ۲۹ ، ثانكو: تو دەستى خوە ژدانا خيران ئيكجار نهگره، و تو هند يى دەستبەردايى ژى نەبه، كو ژشيانا خوە زيدەتر مالى بدەى، ڤيجا خەلك لۆمەى تە بكەن و تو د مالدا لۆمەلىكرى بمىنى، و يەشىمان بىي سەرا دەستبەردان

خەلک لۆمەى تە بكەن و تو د مالدا لۆمەلىكرى بمىنى، و پەشىيمان ببى سەرا دەسىتبەردان وپووچكرنا مالى خوە.

و ل سهر ڤي بناخهيي ئهڤ خاله دئينه دانان:

ئـ ئازادىيا مالدارىيى.

ب- ئازادىيا كاركرنا ب مالى.

پ- ئازادىيا ھلبۋارتنا چالاكييين ئابۆرى و كارى مفادار.

ئەقە ھەمى د چارچۆقى شىرەتىن ئىسلامى و پاراستنا ياسايىدا دئىنەكرن، بى زيانەك بگەھتە خەلكى و مالى وان.

3- بناخهیی نه زبان و نه زقراندنا زبانی ب زبانی (لا ضرر و لا ضرار): چی نابت مروّق زیانی بگههینته مالی خهلکی، ئهگهر خوه ئهو زیانی ژی بگههیننی، چونکی نابت زیان ب زیانی بیّته چارهکرن، بهلکو دقیّت پهنا بوّ دادگههی بیّتهبرن، دا ئهو مافی مروّقی بستینت، ئهقه بوّ هندیّیه دا ریّ ل خرابییی بیّتهگرتن، و دهرگههی ستهم و توّلستاندنی د جقاکیّدا نهئیّته

قه كرن، خودايي مهزن دبين ت: ﴿وَ لَا تَبْغِ ٱلْفَسَادَ فِي ٱلْأَرْضَ ۚ إِنَّ ٱللَّهَ لَا يُحِبُّ ٱلْمُفسِدِينَ ﴾

القصص /۷۷، ثانكو: وى تشتى خودى ل سەر تە حەرامكرى ژ تەعدايييا ل سەر خەلكى تو نەكە، ھندى خودييه حەز ژ خرابكاران ناكەت.

و ل سهر ڤي بناخهيي دو خال دئينه دانان:

ئـ دڤێت چالاكييێن ئابۆرى مفادار بن، و زيان پێ نهگههته كهسێ.

ب- جهئينانا ئارمانجين ئابۆرى ژبۆ پيشقهبرنا جقاكى بت.

٥- بناخهين كار و خهلاتى: د ئيسلاميدا كار ئهركه، و عيبادهته ژى، ل سهر ڤى بناخهيى ههر كهسهك ل دووڤ شيانا خوه دڤيت كارى بكهت، خودايي مهزن دبيدث: ﴿وَقُلِ ٱعْمَلُواْ فَسَيَرَى ٱللَّهُ عَمَلَكُرٌ وَرَسُولُهُ وَٱلْمُؤَمِنُونَ وَسَتُرَدُّونَ إِلَىٰ عَلِمِ ٱلْغَيْبِ وَٱلشَّهَدَة فَيُنَبِّعُكُم بِمَا

كُنتُمْ تَعْمَلُونَ التوبة/۱۰۵ ، ئانكو: هدى پێغهمبهر، تو بێژه وان: كارى بكهن، خودێ دێ كارێ ههوه بینت وپێغهمبهرێ وی وخودانباوهر ژی، و ل ڕۅٚڗٛا قیامهتێ هوون دێ زڨڕنه نک وی ئهوێ تشتێ ئاشكهرا و قهشارتی دزانت، و ئهو دێ بو ههوه بهحسێ وی كاری كهت ئهوێ ههوه دكر.

و ل سهر ڤي بناخهيي دو خال دئينه دانان:

- ئـ بالدان ژ بۆ كار و بەرھەمئىنانى. ب مافى وەرگرتنا كرى بەرانبەر كارى.
- ۱- بناخهیی پیشخستنا پیدڤییین فهر (الحاجات الضروریة): د فقهی ئیسلامیدا پیدڤییین مروڤی سیی پهیسکن:
- ئ پیدقییین سهرهکی: و ئه قه ئه و تشتن ئه وین مروقی هه وجه یی پی هه یی، دا دین و ژین و مال و عه قل و نامووسا خوه بپاریزت.
- ب- پیدقییین ساناهییی پهیدا دکهت: و ئهقه ئهون ئهوین ژینا مروقی خوهشتر و ساناهیتر
 لی دکهن، ههر چهنده ئهو نه ژ پیدقییین ژیانی یین فهرن.
- پ پیدقییین جوانکهر: و ئهقه ئهون ئهوین ژیانا مروّقی پی ب خهمل دکهقت و جوان دبت، ههر چهنده ژیان بی وان ژی ب ریقه دچت.
 - و ل سهر ڤي بناخهيي ئهڤ خاله دئينه دانان:
 - ئــ دانەناساندنا قان ھەر سى پيدقييان.
 - ب- دياركرنا پيشخستنا وان پيدڤييين فهرتر بۆ ژياني.
- پ به لاقکرنا کهرهستهیین ئابوّری ل دووڤ ئاستی وهبهرهیّنانی و ههوجهییا جقاکی بوّ وان پیّدقییان. ئانکو: قهگوهاستن ژ پهیداکرنا پیّدقییهکی بوّ ئیّکا دی ل دووڤ شیانا جقاکی د دابینکرنا واندا.

چالاكى:

دیتن و بۆچوونا ئیسلامی ل دۆر مەسەلەیین ئابۆری ل سەر كۆمەكا بنستران ھاتییه دانان، وەكی مە ئاشكەرا كری، تو بیّژی ئەڭ بنسترە چارەیەكا كریاری بن بۆ واقعی ئابۆری یی كوردستانی؟ ب بەلگە دەربرینی ژ بۆچوونا خوە بكه.

وانهيا چاردهيي

پیکین گشتی یین شهریعه تی ئیسلامی د مهسه له یین نابوریدا

كۆمەكا پىكىن (قاعىدەيىن) گشتى ھەنە كار پى دئىتە كرن، دەمى شەرىعەتى ئىسلامى ئەوى پەيوەندى ب ئاراستەكرنا چالاكىيىن ئابۆرىقە ھەى دئىتە دانان، و ئەو پىكىن گشتى يىن شەرىعەتىن دى ژىيە، و ئەقە ھندەك ژوان پىكانە:

۱- کار ب ئارمانجانه (الأمور بمقاصدها): ئانکو: ههر کارهک ب وی ئارمانجی دئیته پیقان
 ئهوا خودانی وی پی ههی، چ ئهنجامین وی کاری باش بن یان نه.

۲- ساناهیکرن و نههیّلانا تهنگاقییی (التیسییر و رفع الحرج): ئانکو: ئهحکامیّن شهرعی و ئهو دهقیّن یاسایی ئهویّن ژ وان ئهحکامان دئیّنه و درگرتن ساناهی بن، و د شیاندا بن و بی تهنگاقییه کا زیّده - بیّنه جهئینان.

۳− زیان دئیته پاشدابرن و راکرن (الضرر یزال): ئانکو: دقیت ئهو یاسایین دئینه دانان د خزمهتا خهلکیدا بن، و ههر تشته کی زیانا وی خهلکی تیدا بت، ئهو یاسا ژ وان بدهته پاش، بهلی نابت زیانه ک ب زیانه کا دی بیته پاشدابرن و راکرن.

٤- باوهری ب گومانی نائیته پاشدابرن و راکرن (الیقین لا یزول بالشک): ل دووف فی
 قاعیدهیی بناخه د مروّقیدا بیگونههییه، و د تشتاندا حهلالییه.

۵- کار ب عرف و عهدهتی دئیته کرن (العادة محکمة): ئانکو کار ب وی تشتی ئهوی خهلک ل سهر چووین و بۆ وان بوویه عهدهت دئیته کرن، د وان مهسههایاندا ئهوین چو دهقین ئیسلامی تیدا نههاتین، و ئهو دبنه پیقک بۆ دانا بریاران، ب مهرجه کی ئه و عهدهت دژی وان مهرجان نهبن ئهوین ههردو ئالی و رهخین گریبهستی ل سهر پیکهاتین.

گرنگییا قان پیک و قاعیدهیان یا هندییه کو ئهو دبنه ژیدهر بو پیکخستنا پهیوهندی و گریبهست و ری و رهسمین سیستهمی بهنکدارییا ئیسلامی.

یسیار:

- وان پیک و قاعیدهیان بیژه، ئهوین دبنه ژیدهر بو ریکخستنا پهیوهندی و گریبهست و ری و رهسمین سیسته می به نکدارییا ئیسلامی.

پشکا چاری

ئايينناسى - ئێزديياتى

وانهيا يازدهيي

ئێزدىياتى

كورتىيەك ژ ئايىنى ئۆزدىياتىيى

ئیزدییاتی ئیک ژوان دینانه ئهوین ژمیژه ل کوردستانی ههین، و ل دوّر پههو پیشالین قی دینی چهند بوّچوونین جودا ههنه، و هنده ک نقیسه رگریدانه کی د ناقبه را قی دینی و (یهزیدی کوپی موعاویه)یدا پهیدا دکهن، و هزر دکهن ل دهستپیکی ب پیکا هنده ک پیرین سوّفییان گازی بوّ دهاته کرن، پاشی ب دهستی شیخ (شهمسه ددینی) هنده ک تشت لی هاتنه زیده کرن، هه تا بوویه دینه کی خوه سه ر.

بهلی هنده ک شارهزایین ئیزدییان نو که بق هندی دچن، کو ئیزدییاتی ئیک ژ دینین که قنه ل کوردستانی، و ئه و دبیژن: ئه دینه بهری زهراده شتییی ههبوو، و پهین وی بق مهزدایی و میترائییی دز قرن، کو گرنگییه کا زیده ددا پوژی، و باوه ری ب خودایه کی ب تنی دئینا دگوتی: (ئیزی، یه زدان) ئانکو: خودی، و دبیژن: ناقی ئیزدیاتییی ژ قی چهندی هاتییه. و ههر ئه و دبیژن: پهیقا ئیزیدی ل سهرده می سومه ری و بابلیان ب پامانا گیانی پاک و ئه وین ل سهر ریکا راست دچن هاتییه.

کوردستان مهلبهندی پهیدابوون و بهلاقبوونا قی دینی بوو، و گهلهک ژ خهلکی کوردستانی ل سهر قی دینی بوون، و پهرستگههین پیروزین قی دینی ل کوردستانینه، و گرنگترینی وان پهرستگههان، پهرستگهها (لالش)ه، و ههتا ئهقرو ژی گهلهک پهرستگههین وان یین دی ههنه دکهقنه کوردستانا عیراقی، و پترییا دووکهقتییین قی دینی ژ کوردانه، و ژ بلی کوردستانا عیراقی، ئهو ل سووری و تورکی و رووسی و لوبنانی و هندهک وهلاتین ئهوروپی ژی دژین. و وان د دیروکیدا چهند میرنشین ههبوون، وهکی: داسنی و ئادیان، و نوکه ب ناقی ئیزیدخانی دئیته ناسین.

ئیزدی باوهرییی ب پیکفه ژیانی دئینن، کو ههمی که س ب برایینی د گهل ئیک برژین، و ئهو دینه کی گرتییه، چونکی ئهو پی ناده نه که سی بچته سهر دینی وان، و ئهو پیزی ل بیر و باوهرین ههمی دین و ئایینین دی دگرن، چونکی ئایین بو چاکسازی و خزمه تا مروقانه.

چین و تهخهیین ئیزدییان:

د ئیزدییاتیییدا ههر چین و تهخهیهک ژ کومهکا مروقان پیک دئیت، ئهرکین وان پیقهبرنا پی و پرهسمین ئایینییه، و ههر تهخهیهکی ل نک ئیزدییان تایبهتمهندییا خوه ههیه، و جودا ژ ئایینین دی. د ئیزدییاتیییدا پالدانا مروقی بو ههر تهخهیهکا ههبت ب ئاوایی میراتگرییی چی دبت، ئانکو: باب بو عهیالی قهدگوهیزت، و ژنئینان و شووکرن د ناقبهرا هندهک ژ قان تهخهیاندا، کارهکی دورست نینه.

ئيزدى دېنه سى تەخە، ئەو ژى ئەۋەنە:

۱- پیر: ئهو رینبهری ئایینییه، کاری وی فیرکرن و بهلاڤکرنا بیر و باوهرین ئیزدییاتیییه د ناق جقاکیدا، و ههر پیره کی کومه کا موریدان ههنه، ههر سال، ئهو بو فیرکرنی ل سهر وان دگهرت، و گرفتارییین وان چارهسهر دکهت، و خیر و خیراتین وان کوم دکهت. و ته خهیا پیران ژ چهند مالباتین سهره کی پیک دئیت، و ههژمارا وان نیزیکی (۱۰) مالباتانه، ژ وان: پیر ههسهن مهما، پیر شالیار، پیر رهشی حهیران، پیر هاجیال، پیر مههمه دی رهشا.

۲ - شیخ : ئهو ژی ریبهرین ئایینینه، و ئهو ژسی مالباتانه: (ئادانی، شهمسانی، قاتانی) و ههر ئیک ژ وان تایبهتمهندییا خوه ههیه ژ ئالییی پیک و بهایی ئایینیقه، و ژنئینان و شووکرن د ناقبهرا واندا ژی دورست نینه. ژ مالباتین قی تهخهیی: شیخادی، شیخ حهسهن، شیشهمس، شیخ فهخر، شیخوبهکر، شیخ براهیمی خورستانی.

۳ – مورید: و نه ف خه لکی عامینه ژ ئیزدییان، و نه و بیر و باوه رین خوه ژ پیر و شیخان وهردگرن، و هه و نئینان و شووکرن د ناقبه را موریداندا دورسته.

يهرستكهها لالسش

پیروّزترین پهرستگهها ئیزدییان لالشه، ئهوا دکه قته گهلییی لالش ل ناقبه را سی چیایان، ل جهه کی تری داروبار و کهسکاتی. ل دوّر (لالش)، ئیزدی د قهولین خوه دا دبیّرُن: ئهو هیقیّن، یان هه قیرترشی ئهردییه، و د زمانی ئاقیستاییدا ئه و رو پارچهیان پیّک دئیّت: (لاله) ئانکو: چرا، و (هشه) ئانکو: روّناهی، و ههردو پیّکقه دبنه: چرایی گهش، یان ژیده ری روّناهییی.

ل پهرستگهها لالش هه ژماره کا هینما و شبوونوارین که قن، و نیگارین ل سهر به ران هاتینه کولان، و ب ئاشکه رایی دئینه دیتن، کو ل سهر دهمی (شبیخادییی کوری موسافر) هاتینه نووژه نکرن و زیده کرن.. و گرنگییا قی پهرستگه هی ل نک ئیزدییان ژبه ر قان ئهگه رانه:

- ١- ب ديتنا ئيزدييان لالش ئهو هيڤينه ئهوي ئهرد يي مههى.
- ۲- کانییا سپی ل قی جهییه، و ئهو ل نک ئیزدییان کانییهکا پیروزه، و ههر ئیزدییهک دقیت ب ئاقا وی بیته مورکرن (تیههلاندن تهعمیدکرن) وهک فهرزهکا تهریقهتی.
- ۳- لالش رووگهه و جهی حهجا ئیزدییانه، ههر ئیزدییهک دفیت قهست بکهتی، (ئهگهر خوه جارهکی ژی د ژییی خوهدا).
 - 4- گەلەك رى و رەسمىن جەژن و ھلكەقتنىن ئىزدىيان ل لالش دئىنە گىران.
- ۵ مهزار و گومبهدین گهلهک خاس و چاکین ئیزدییان ل قی جهینه، و بهری ههمییان شیخادی ب خوه.

يەرستگەھا لالش

كتيبين ييروز ل نك ئيزدييان

ل نک ئیزدییان دو کتیبین پیروز ههنه: موسحهفا رهش، و جهلوه. و ئه شهردو کتیب بهرزهنه، و نههاتینه دیتن، و دبیرن: ناشهروکا (موسحهفا رهش) ل دور ههبوونا خودی دز شرت، و ههبوونا فریشتهیان، و چاوانییا ئافراندنا گهردوون و بوونهوهران، و نهو بهحسی نهرک و کارین ئیزدییاتییی دکهت. و هنده که جاران دبیرنی: (قهرهفورقان) ئانکو: فورقانا رهش.

و ئيزدى ل وي باوەرينه كو ئەقە كتيبەكا ئاسىمانىيە، ب ريكا وەحىيى ھاتىيە، دا گۆتنا خودى بگەھىنتە ئيزدىيان، و قەولين ئيزدىيان ھندى دگەھىنن كو ئەو كتيبەكا ئاسمانىيە خودى بۆ مەلك فەخرەددىن ھنارتىيە.

و کتیبا (جهلوه) ژ دانانا (شیخ حهسهن)ه، ئهوی بو دانانا وی شهش سالان که قتییه خهلوه یی، تیدا به حسی ئیکینییا پهرستنا خودی دکه ت، و چاوانییا دانانا تاووس مهله کی وه ک مهزن بو ملیاکه تان، و ئه و به حسی چاوانییا کرنا ئهرک و ری و رهسمین دینی دکه ت، و هه ژماره کا شیره تان تیدا هه نه. ئه ق بیر و باوه ره با اوایه کی ئه ده بی و د کراسی (قهول) و (به یتان) دا ها تینه دانان.

و پشتی نهمان و بهرزهبوونا قان ههردو کتیبان، ناقهروّکا وان ب قهگوهاستنا زارهکی هاتینه پاراستن، ب ریّکا (قهولبیّژان) وهکی: شیخ فهخر، پسی جهم، پیر رهشی حهیران.. و هندهکیّن دی، و نه قه قهوله ل سهر زاری خهلکی دهست بو دهستی هاتینه قهگیّران، ههتا دووماهییی هاتینه نقیسین.

و ل دوّر بهرزهبوونا قان ههردو كتيبان، ئيزدى دبيّرْن: رُ بهر وى كاوداني سهخت ئهوي ئهم تيّرا بوّرين، و وان ههمى فهرمانيّن درى مه هاتينهدان، ئه كتيبه بهرزهبووينه، بهلي ناقهروكا وان، كو بناخهيي ئيّرديياتيييه، قهواليّن مه پاراستيه.

(جفاتا رووحانی یا بلند)

جقاتا رووحانی بلندترین دەستههلاته ل نک ئیزدییان، و ئهو ژ کۆمهکا زەلامین ئایینی پیک دئیت، و میری ئیزدییان سهروکاتییا وی دکهت، و ئه جقاته، چاقدیرییی ل ههمی کاروبارین ئایینی و جقاکی دکهت، و بهری دگوتنه قی جقاتی (مهحفهل) و بارهگههی سهرهکییی وی، ل پهرستگهها لالشه، و ئهو ژ قان کهسان پیک دئیت:

۱- میری ئیزدییان: سهروکی جفاتا رووحانی یا بلندا ئیزدییانه، ئهو کاروباری ئایینی و یی دنیایی یی نیزدییان ب ریشه دبهت، و ل باژیرکی باعهدری ئاکنجییه، و دفیت ژ مالباتا میران بت.

۲- ئختیاری مهرگههی: ئانکو بابا شیخ، کو بلندترین پیکا ئایینی و رووحانی یا ئیزدییان، و ئه و رسیدین شهمسانییه، رسید مالباتا شیخ فه خرییه، و رسید نیزدییان دکهت، و ل چلی ها شینی و چلی زشستانی یی ب روزییه، و سالی دو جاران ل سهر ئیزدییان دگه رت دا بیر و باوه ران نیشا وان بده ت و گرفتارییین وان چاره سهر بکه ت، و به ری وان بده ته چاکی و خیر خوازییی، و بابا شیخی ب خوه ری جفاته کا تایبه تههه مهزنه زه لامین ئایینی ئه ندامن تیدا، و دبیژنی: جفاتا بابا شیخ، و ئه ف پیکه ها تا راده یه کی وه کی پیکا (پاپا)یه د دینی مه سیحییاندا، و ئه و ب ریکا میراتگرییی د ناف مالباتا شیخ فه خریدا دگه رت، به لی هلبر ارتنا که سه کی بو قی پیکی ب ریکا هلبر ارتنیه.

٣- شيخي ومزير: ژ شيخين شهمسانييه ژ مالباتا شيخ شهمسي، و وي پيکه کا بلند و
 تايبهت د ديني ئيزديياندا ههيه، و ئهو ئيک ژ ئهندامين جڤاتا رووحانييه.

٤ - پێشیمامێ مهرگههێ: ئهو ژی ژ شیخین شهمسانییه ژ مالباتا شیخ شهرهفهددینه،
 ئهندامێ جڤاتا بلندا رووحانییه، ههر وهسا ئهندامێ جڤاتا بابا شیخه.

مهقیب: ژ تهخهیا پیرانه، ئهندامی جفاتا رووحانییه، و د گهل گیرانا تاووسییه.

آ- بابئ گافان: ژ تهخهیا شیخانه، ژ مالباتا ئامادینه، ئهندامی جفاتا رووحانی و جفاتا
 بابا شیخه، و دفیت ئهو کهسهکی شاره زا و زانا بت د ئیزدییاتیییده.

۷- مهزنی قهوالان: ژ تهخهیا موریدانه، و دقیت شارهزایییه کا زیده د قهولاندا ههبت، و دقیت د گهل گیرانا تاووسی بت.

۸- بابی چاویش: دەرویشه کی پهرستگهها لالشه، ههمی ژیانا خوه بو خزمه تا پهرستگههی تهرخان دکهت، و خوه ژههمی خوهشییین دنیایی دده ته پاش و ژنی نائینت، و به تنی خزمه تا دینی دکه ت.

۹- سەردەرئ پەرسىگەھا لالش: ژ مالباتا شىخ بەكرايە، و دبت ئەو مورىدەك ژى بت ژ
 تەخەيا فەقىران، ئەركى وى يى سەرەكى خزمەتا پەرسىگەھا لالشە.

هیّژایی گوتنیّه جقاتا بلندا رووحانی وه کی دهستهه لاته کا دینی و دونیاییه د ناق ئیزدییاندا، و ویّ دهسته که کا شیره تکار هه یه ژ (۳۰) که سیّن شاره زا و بسپوّر و رهوشه نبیر و ئوّلدار پیّک دئیّت، هاریکارییا جقاتا بلندا رووحانی دکه ن بوّ هه ر کاره کی پیّدقی.

جەژنين ئايينى يين ئيزدييان:

لىكقەكرن.

۲ جهژنا چلی هاڤینی: ئیک ژوان جهژنانه ئهوین پی و پرهسمین وی ل پهرستگهها لالش دئینه گیپان، ئه څ جه ژنه دکه څته پوژین (۳۰) تیرمه هی هه تا (۲) ته باخی ب سالنامه یا زایینی، به ری څی جه ژنی زه لامین ئایینی و هه چییی بقیت چل پوژان ب پوژی دبن، و هه را فی جه ژنی ئیزدی دچنه پهرستگهها لالش بو پشکدارییی د پی و پهسمین څی جه ژنیدا وه کی هلکرنا چرا و شهمالکان، و گیپانا سهمایی، و گوتنا قه ولان ل به رده نگی ده ف و شهبایی.

٣- جهژنا چلى رقستانى: ئەڭ جەژنە دكەقتە (٢) ھەيقا شوواتى ب سالنامەيا زايينى، و رى و رەسمىن قى جەژنى وەكى يىن جەژنا چلى ھاقىنى بۆ دەمى سى رۆۋان ل پەرسىتگەھا لالش دئىنە گىران.

3- جهژنا جهمایی: و ئه قه ژ جه ژنین که قنین ئیزدییانه، حه فت روزان قه دکیشت، ژ (۱ - ۱۷) چرییا ئیکی ب سالنامه یا زایینی، و ری و ره سمین قی جه ژنی ل په رستگه ها لالش دئینه گیران، ل هه می ئیقاران چرا و شه مالک دئینه هلکرن، و هه رروژ ری و ره سمین

سهمایی دئینهکرن، و پهنگهکی تایبهتی خوارنی کو دبیژنی: (سمات) دئیته لینان، و بهزاران ئیزدی ژههمی جهان قهستا پهرستگهها لالش دکهن بو پشکدارییی د قی جهژنیدا. ل پوژا چاری پهری (کو پهروکهکی تایبهته) د ئاقا کانییا سپی دئیته هلاندن (مورکرن)، پاشی ب سهر مهرقهداندا دگرن، و ل پوژا پینجی پی و پهسمی (قهباغی) دئیته گیپان، کو گایه که بو خوداوهندی پوژی دکهنه قوربان، و ل پوژا شهشی پی و پهسمی کراسگوهوپینا (شیخادییی کوپی موسافر) دئیته گیپان، و ل پوژا دووماهییی هیمایی تاووسی دئیته جوانکرن، و ئه و وه هزر دکهن کو ههچییی پشکدارییی د قی جهژنیدا بکهت، گونههین وی ههمی ژی دچن.

٥- جەژنا پۆژىيىن ئىنى: بشتى سى پۆژان ژ پۆژىگرتنى، ل پۆۋا چارى ئەڭ جەژنى دئىت، كو دكەڤتە ئەينىيا سىيى ژ ھەيڤا كانوونا بچووك، و مەبەست ژ پۆژىگرتنى جەئىنانا فەرزەكا تەرىقەتىيە، و خىرەكە بۆ خودى، و بۆ ھندىيە دا مرۆڤ ھەست بىرسى بكەت و ھارىكارىيا ھەۋاران بكەت، و ل ڤى جەۋنى ئىزدى سەرا مەزارىن خاس و چاكىن خوە ددەن.

◄ ﺟﻪﺭﻧﺎ ﺑﯿﺎﻧﺪﻩ: ئﻪﻕ ﺟﻪﺭﻧﻪ ﺋﻨﮑ ﮊ ﺟﻪﺭﻧﻨﻦ ﮐﻪﻕﻥ ﻭ ﺩﯾ՜ﺮﯾﻨﻪ، ﻝ ﺩﻭﻭﻣﺎﻫﯿﯿﺎ ﻭﻣﺮﺯﯼ ﭼﺎﻧﺪﻧﯽ ﺩﺋﯿﺖ، ﺩﮐﻪﻕﺗﻪ ﺋﻪﯾﻨﯿﯿﺎ ﺋﯿﮑﯼ ﮊ ﻫﻪﯾ▣ًﺎ ﮐﺎﻧﻮﻭﻧﺎ ﻣﻪﺯﻥ ﺑ ﺳﺎﻟﻨﺎﻣﻪﯾﺎ ﺯﺍﯾﯿﻨﯽ، ﭼﻪﻧﺪ ﭘﯽ ﻭ ﭘﮑﺳﻤﯿﻦ ﺗﺎﯾﺒﻪﺗﯿﻦ ﻭﯼ ﻫﻪﻧﻪ، ﻭﻩﮐﯽ ﺩﻭﺭﺳﺘﮑﺮﻧﺎ (ﺳﻪﻭﮐﺎﻥ) ﻭ ﺑﻪﻻڦﮑﺮﻧﺎ ﻭﺍﻥ، ﻭ ﻟﯿﻨﺎﻧﺎ ﻫﻨﺪﻩﮐﺎ ﺧﻮﺍﺭﻧﯿﻦ ﺗﺎﯾﺒﻪﺕ ﻭﻩﮐﯽ (ﮐﻪﺷﮑ، ﮐﺸﺎﻡ، ﺷﻠﮑ) ﻭ (ﺧﻪﻭﻟﯿﺰﻩ) ﮐﻮ ﭘﻪﻧﮕﻪﮐﯽ ﻧﺎﻧﯿﯿﻪ ﻣﯿﻮﯾـጵﻩﮐﯽ ﺩﮐﻪﻧﻪ ﺩ ﻧﺎﻗﺪﺍ، ﻭ ﻝ ﺋﯿﻘﺎﺭﯾﯿﺎ ﺟﻪﮊﻧﯽ ﻝ ﺩﻭﻭﻕ ﻫﻪﺭﻣﺎﺭﺍ ﺋﻪﻧﺪﺍﻣﯿﻦ ﺧﯿﺰﺍﻧﯽ ﺩﺋﯿﺘﻪ ﻟﯿﮑ▣ﻪﮐﺮﻥ، ﻭ ﺋﻪﻭﯼ ﻣﯿﻮﯾጵ ﺑﮕﻪﻫﺘﯽ ﮊ ﺑﻪﺭﯼ ﺳﻪﺭﯙﮐﯽ (ﻣﺎﻟﺨﻮﯼ) ﻣﺎﻟﯿաﻪ ﺩﺋﯿﺘﻪ ﺧﻪﻻﺗﮑﺮﻥ. ﻫﻪﺭ ﺳﺎﻝ ﺋﯿﻘﺎﺭﺍ ﺟﻪﺭﻧﯿ ﺋﺎﮔﺮ ﺩﺋﯿﺘﻪ ﻫﻠﮑﺮﻥ ﻭ ﺩﺑﯿጵﻧﯽ: (ﮔﻮﭘﮐﺎ ﮔﺎﯼ) ﻭ ﻫﻪﺭ ﺋﯿﮏ ﺳﯽ ﺟﺎﺭﺍﻥ ﺧﻮﻩ ﺩ ﺳﻪﺭﺭﺍ ﺩﻫﺎﻕﯾﺖ، ﺩﺍ ﮔﻮﻧﻪﻫﯿﻦ ﻭﺍﻥ ﺑﯿﻨﻪ ﺳﯚﺗﻦ، ﻭﻣﮑﯽ ﺋﻪﻭ ﻫﺰﺭ ﺩﮐﻪﻥ.

ﺧﻮﻩ ﺩ ﺳﻪﺭﺭﺍ ﺩﻫﺎﻕﯾﺖ، ﺩﺍ ﮔﻮﻧﻪﻫﯿﻦ ﻭﺍﻥ ﺑﯿﻨﻪ ﺳﯚﺗﻦ، ﻭﻣﮑﯽ ﺋﻪﻭ ﻫﺰﺭ ﺩﮐﻪﻥ.

۷- جهژنا خدر لیاس: ئه ق جهژنه دکه قته پینجشه نبا سییی ژ ههی قا شوواتی (سوباتی) ب سالنامه یا زایینی، و ئهوین ناقین وان خدر یان ئلیاس سی پوژان ب پوژی دبن، و ل پوژا چاری دبته جهژن، و گهله که پی و پرهسمین تایبه ت ب قی جهژنی قه هه نه، وه کی چیکرنا (قهلاتکی) کو ژ براژتنا هنده ک گهنم و جه ه و گارس و نوکان پیک دئیت، پاشی وان هه مییان پیک هی دهیرن و دبیژنی (پیخوون)، و ل سپیده یا جهژنی خوارنه کی ژ ساقاری چی دکه ن دبیژنی: (چهرخووس). و د قی جهژنیدا پا و نیچیر و سهربپینا گیانداران گونه هه، وه ک ریزگرتن بو خدر و نه بی ئلیاس، کو ل نک وان ئه و دو مروقین چاکن.

۸- جهژنا قوربانی: و ئه ف جه ژنه دز قرته سهرده می ئیبراهیم پیغه مبه ری (سلاف لی بن)، ری و رهسمین فی جه ژنی ل په رستگه ها لالش دئینه گیران، و ل نک وان وه یه کو ده می ئیبراهیم پیغه مبه ری قیایی کوری خوه (ئیسماعیل) سهرژی بکه ت، وه ک جهئینان بو وی سوزی یا وی داییه خودی، ده می وی ئه و ژ ئاگری نه مروودی پزگارکری، فیجا د پیش (ئیسماعیل) فه خودی به رانه ک بو وی هنارت، دا ئه و وی بکه ته قوربان، له و هه ر ماله کا ئیزدی دفیت ل فی پوژی به رانه کی بکه ته قوربان.

یسیار:

۱- بوچ پترییا ری و رهسمین بونه کانی جهژنین ئیزدییان ل پهرستگهها لالش دئینه ب ریقهبرن؟
 ۲- ئیزدییان چهند جهژنین تایبهت ههنه؟ بههژهیره.

پێڕست

بەرپەر	بابهت	j
٣	پێۺػۅٚؾڹ	١
٥	وەرزى ئىٽكى	۲
٧	پشکا ئیّکیّ – باومرناسی	٣
٩	وانهیا ئیکی – باوهری و ب رامانخستنا ژیانی	٤
۱۲	وانهیا دویی — باوهری و نهرینیبوون د ژیانیّدا	٥
10	وانهیا سێیێ – پالدەرێن ئەرێنیبوونێ د ژیانێدا	٦
19	پشکا دوییّ : ئیسلام و پهروهردمیا سیاسی	٧
*1	وانهیا چاری — دادپهرومری	٨
47	وانهیا پینجی - شوورا	٩
44	وانەيا شەشىّ — وەكھەڤى	1.
**	وانەيا حەفتى — دژاتىيا ستەمى	11
40	وانەيا ھەشتى - ئاشتى	۱۲
44	وانەيا نەھى - چاكسازى	۱۳
٤١	وانهیا دههی — هاریکارییا ژار و خیزانان	18
\$0	وهرزي دووي	10
٤٧	وانهیا یازدهیی — ئیسلام و دیموکراسی	17
£9	وانەيا دوازدەيى — وەكھەڤىيا مللەتان ب دىتنا ئىسلامى	۱۷
٥٣	پشکا سیّیی : سالوّخهٔتیّن گشتی ییّن دیتنا ئیسلامی بوّ سیستهمیّ ئابوّری	14
٥٥	وانەيا سيّزدەيى — بناخەييّن ديتنا ئىسلامى بۆ مەسەلەييّن ئابۆرى	19
٥٨	وانه یا چارده یی — پیکین گشتی یین شهریعه تی ئیسلامی د مهسه له یین ئابوریدا	۲٠
٥٩	پشکا چاری : ئایینناسی - ئیزدییاتی	۲۱
71	وانهیا پازدمین - ئیزدییاتی	**
79	ييرست	44

••••••	

